

12. JUL. 1927

Imprimat legal.

DATINA

ANUL V.

Nr. 5-6.

DATINA

ARTISTICĂ — LITERARĂ — SOCIALĂ

Director: M. Gușiță

An. V. Nr. 5—6.

Maiu
Iunie 1927.

SUMĂRUL:

Amurgire și astâmpăr — versuri —	Em. Glurgiuică
La hanul lui Fulgeriș — nuvelă —	Iul. Predescu
Legendă — versuri —	Gr. Vēja
Din războiul României — în rezervă —	M. Fontaine
După fân — versuri —	Em. Glurgiuică
Dumitru Cucu — povestire —	Petre Stâncă
Păstorul cântăreț — versuri —	G. Boldea
Specific național și tradiție	Al. Dima
Sufletul visului — versuri din lit. greacă —	Al. Iacobescu
Tabloul lui Verdi — schiță —	Al. Lascarow-Moldovanu
Schițe—Desemnuri	G. Simionescu
	C. Nicolau

Mișcarea culturală:

Insemnări:

- C. Kirițescu: Soc. Națiunilor și școala.
- Cezar Petrescu: Intunecare, Cartea I.
- P. Andrei: Probleme de sociologie.
- N. Cerbutescu: Dintr'ale neamului românesc.
- Nuova antologia și La lettura.
- Considerațiuni inutile asupra artei coreografice.
- O troiță lui Tudor Domnul, în lunca Padeșului.

Orice reproducere este oprită

Următorul Nr. al DATINEI va apare
ca în toți anii, după lunile de vacanță,
(pe Septembrie—Octombrie.)

Lei 30.

ABONAMENTE:

Lei 200 . . . pe an.

Instituții și autorități: Lei 300

Amurgire și astâmpăr.

Pe gardenile cerului curge amurgul
 Ca mierea limpezită din blid răsturnat.
 Prin pâlcuri de mesteceni vioiu curge drumul
 Ca o vână de lapte suptă de saf.

Incremenesc căpițele'n câmpuri că ciurda
 Mugește prelung coborînd sub pocnet de bice.
 Fecioarele leagănă greble pe umere și răs în doinire
 Cicoarea din laz visează cădelniți de spice.

Prin țărâit de greer cresc neguri de făină.
 Un car întârziat scârțâe din osii. Luna
 Picură argint topit pe ferești cu mușcate —
 Și noaptea 'nflorește pe vârfuri de șuri, albă ca luna.

...Pârâul cotit se crede singurul treaz
 Dar doina din frunză țâșnește și curge ca ruga...
 Cresc apoi liniști...
 Ochi licăresc, brațe se caută, sângele sue'n obraz...
 Cresc liniști... cresc liniști...
 ...De apa lunii plopîi își scutură gluga.

Emil Giurgiuța.

La hanul lui Fulgeriș

E în Vinerea Patimilor pe la amiază, și lumea toată deretecă prin case, se pregătește pentru seara sfântă, și pentru noaptea Învierii.

La hanul lui Fulgeriș, doar drumeții, grăbiți și ei, se mai abat să se odihnească de truda drumului dela oraș, și să-și mai ude gura arsă de sete, și înăsprită de praful drumului; căci dela oraș, și până la hanul lui Fulgeriș, sunt numai bine de douăzeci și cinci de kilometri, iar de aci până unde li-i ținta să ajungă, mai sunt cam tot pe atâta.

Și de, drumul îl fac pe jos, căci nu tot omul are căruță și cai, ori car cu boi.

Când am intrat cu docarul sub șopru hanului lui Fulgeriș, un soldat ieșise din cârciumă răsucind o țigare, și roșu bujor, cu capela pe o sprânceană, împodobită cu flori cari se ofiliseră, ne dădu bună ziua și ne întrebă de mai e mult până la Vlădueni.

Cârciumarul, un om uscățiv și isteț, cum ne văzu că intrăm în cârciumă, începu să șteargă tejgheaua, destul de veche și de neagră, și cu un zâmbet prefăcut, ne întrebă ce dorim, după un drum atât de anevoios. Și în timpul acesta, masa fu așezată, afară sub șopron, se aruncă pe ea la iuțeală o pânză vârgată, în alb cu roșu. Paharele, patru la număr, le aduse cârciumărește, în mâna stângă, fiecare deget într'un pahar, iar în stânga o sticlă în dungii, de un litru, plină cu vin negru, și gros, ca sângele de iepure.

— Să fie blestemat și să-i incurce drumurile cum mi-se incurcă mie mințile....

Intorsei capul și zării în spate, în mijlocul drumului lung și lat, bine bătut și prăfuit. un cioban cu căciula deasupra capului, pusă strașină ochilor, la cotitura drumului cu duzi, unde șoseaua se pierde într'o pădure mare de stejar....

În timpul acesta cârciumarul ne aduse și de-ale gurii, și văzându-mă că mă uit mirat la omul care se țintuise drumului, îmi spuse în șoaptă, să nu-l băgăm în vorbă că e un om zăletit, adică scos din minți.

Și iar auzii :

— Să fie blestemat; blestemat să fie și, să i se incurce mințile cum încurcai eu drumurile....

Că am mers cu picioarele pe pământ, și m'au lăsat... Am scoborit

pe văi, și m'am suit pe creasta munților, ca să nu mai văd lumea; că lumea e rea și fără milă; că ea mi-a furat oile, și oile mi-au furat mințile... Și se apropie de noi, ca și când ne-ar fi cunoscut de ani de zile, și ceru o gură, de vin, că-i arde sufletul și i s'a aprins sângele.

Ii dădurăm un pahar de vin și îi făcurăm loc de stat, și cum îl priveam țintă, în ochii-i mici și aproape închiși, și-i acoperi cu brațele încrucișate și-l aud par'că și acum:

— Nu te uită în ochii mei, că-i prăpastie mare și adâncă.... E prăpastia dela Bulzu în care a căzut Mitran....

Și iarăși își lua brațele dela ochi, ca apoi să le pună din nou, și să-l aud tânguindu-se:

— Nu te uita în ochii mei, că-s ape mari și adânci; adânci ca negura toamnei, și în ele s'a înecat Fuior.

Că eu, Geru Cioban, am avut doi feciori: Mitran și Fuior, și când te uiți la mine se desface prăpastia lui Mitran și încep să urlu, cum îi urlă fundul, când se macină apele; și apoi văd pe Fuior, că apele fac ochiuri, și ochiurile lor se strâng, cum se strânge ștreangu, și când îi văd chipul, sfoara se înnoadă, mă gătuie și eu iar urlu până vine lumea, și se adună în jurul meu ca la o arătare, și nu mă deslușesc cu mintea, până ce nu vine vrăjitoarea din Valea Seacă, de toarnă apă pe mine cu vasul, și până ce nu mă descântă cu apă din văltoare în care s'au stins trei cărbuni. Ochii d-tale seamănă cu ai lui Mitran, și dacă i-ai închide, ar semăna cu ai lui Fuior, când dormea.... O!... berbecii mei... feciorii mei!...

Și în timpul acesta cârciumarul se apropie de mine să-mi aprinză țigarea și încercă să-l sudue pe Geru de lângă noi, dar eu îl oprii. Era atâta duiosie în glasul lui și atâta nenorocire în ființa lui întregă, în ochii tulburi, în obrajii uscați și barba crescută neregulat, în brațele lui osoase, slabe și păroase, că nu putea să nu te ție locului și să nu picuri o lacrimă, în nemărginita lui nenorocire.

— Dece glumești Fulgeriș? Că te auzii când spuseși boerului la ureche, că eu, ciobanul Geru, am răsturnat din creasta muntelui un bolovan, și că bolovanul acela a prins în drumu-i pe Mitran, și l-a dus până în hăul prăpastiei... Și că de atunci eu am rămas cu mințile pierdute pe drumurile pe cari le bat, fără să ajung vreodată acasă. Și mai spuseși de Fuior că era înalt, purta părul retezat până aproape de umeri, și i-l sufla vântul, când juca *Mânioasa* cu Ileana lui Ipolit.

Și că într'o zi de iarnă, s'a luat la goană după o căprioară; și fugi până alunecă depe un povârniș, și căzu în undele Cernii.....

Și nu se mai văzu nici până azi....

Și Geru Ciobanul, plecă de lângă noi, cu mâinile slăbănoage puse la ochi, și privind între timp, spre cotitura șoselei adumbrite de duzi, acolo unde ea se pierde în pădurea de stejar. Strigă mereu pe cineva, care i-a făgăduit că-l duce cu căruța până în Vlădueni și apoi, când nu-i răspunde nimeni — îi zice iar:

— Incurcați-ai drumurile, cum mi s'au încurcat mie mințile...

Rămăsei neclintit pe scaunul de lemn care de abia se ținea sub mine, la masa rotundă, pe care cărciumarul șiret și vorbăreț aruncase la iuțeală o față de pânză albă cu verigi roșii....

Rămăsei, așa, într'o dulce moleșeală, pe care mi-o turnase în trupul ostenit de drum, vinul gros și negru ca sângele de iepure, cu ochii la arătarea din drum, și cu țigarea incremenită în colțul gurii, stinsă pela jumătate....

Mă gândii că noi eram în docar patru. Pe cine era să las pe jos, ca să iau cu mine bucuros, până la Vlădueni, pe Geru Ciobanu!

Nu găseam nici un mijloc.

Erau două cucoane, cu mine care mânăm caii, trei, și un judecător, prieten bun, care, după ce se întrecuse cu vinul lui Fulgeriș, încercase și o sticlă, din damigeana pe care o aduceam dela oraș, măcar pentru un prânz bun luat împreună.

În timpul acesta, depe drumeașul din dreapta hanului, zării strălucind țeava dela carabina jandarmului.

— Iar, iar pe aici Gerule?

Ce, nu te mai înveți minte să nu mai dai prin Pietrești?

— Sunt în drum, domnule șef, sunt în drum spre casă; și mă oprii la han, ca să-mi odihnesc ale ciolane, că nu le mai pot duce — și lumea fugе de mine, și nu vrea nimeni să mă arunce și pe mine în vreun car ori vre-o căruță, să mă arunce ca pe un bulgăre de pământ, să mă înghesue și pe mine acolo în maldărul de fân: că am fost om cu stare, și am dus și eu pe alții.

Am rămas pe drumuri că a zis Dumnezeu, și orânda.

Că mi-au murit sute de oi, cum mor de grindină florile și rodul de abia ieșit din floare.

O țiu minte și acuma.. o chema Mărcuța; eu îi ziceam Murășca.

— Ei, și par'că ea te pricepea...

— Ba venea la mine când o strigam pe nume, și cu puneam în palmă făină și sare, și ea mânca din mâna mea ca un copil cu minte, până ce-i simțeam răsuflarea-i caldă... Și-o întrebam vara dacă-i place iarba; și care-i place mai mult: cea de zăvoi, iarbă de deal sau de luncă... și ea să uită la mine, în ochii mei, ca să-mi vorbească, puneă capul în pământ și pleca la țarc...

— Iă, acum, o să-ți ascult poveștile tale cu oile și cu caprele...
Fă bine și pleacă de pe aici ca nu cumva tocmai de Paști, să-mi dai de lucru, pleacă fiindcă apoi știi tu, Gerule, cât îi de frig la mine în beci.

— Și o chema Mureșa fiindcă avea lână albă și neagră.

Șeful de post încercă să-l gonească din nou... Il și lovi cu patul armei peste umăr. Eu îl rugai însă să-i dea răgaz, să-și spue ce are de spus că nu se poate să facă vreun rău, un om fără furii...

-- Să nu dai că dă Dumnezeu în tine, că eu nu ți-am făcut niciun rău...

C'am avut sute de oi și mi le-a înghițit pământul...

... Și pe lângă Mureșa, sta tot dauna Bucălaea, și lângă Bucălae păștea Oacheșea, și lângă Oacheșea dormea Băla...

Și când strigam la Băla, se cupăra Oacheșea; că-i dam numai ei să mănânce din mână... Și dacă le strigam pe toate, se luau la intrecere, și veneau în goană până la mine, în pasul lor mărunț și tremurat, și mi râdeau ochii de bucurie când le vedeam lângă mine, mângâindu-mă cu botul...

Iarna, când ne copleșea neaua, și ne prindea crivățul, fără de veste, mă deșteptam noaptea din somn...

Și nu mă uitam dacă dormeau bine, Mitran ori Fuior... că erau și ei mici, atunci; mă duceam întâi să văd ce face Mureșa, a cu lână albă și neagră, dacă Băla și Oacheșea n'au ieșit cumva din strungă, și dacă Bucălaea s'a liniștit, că i-a mâncat lupul noatenul...

Și când intram în strungă, ca trei surori bune, Mureșa lângă Băla și Oacheșea între ele două dormeau, una cu capul pe cealălaltă..

Și Bucălaea nu dormea..

Nu dormea că-i mâncase lupul noatenul...

Și eră prin Ghenarie, când e gerul tare, de pocneau lemnele din strungă... Suflau greu, de le înghețau și sufletul...

Și mi-eră teamă să nu pierd mielul de ger, că se apropiă Făurar, și Mureșa față întâi. Luam jocul de pe Mitran și Fuior, și-l aruncam pe Mureșa, pe Băla și pe Oacheșea, ca să nu le fie ger, și să nu mi pierd mieii...

Și când venea vremea mieilor pe toți i-aș fi vândut, dar mieii Mureșii și ai Bălii și ai Oacheșii, nici mort.

Casă aveam nu aveam, dar pentru stâna lor tăiam pădurea toată.

Și seara când plouă ne adunam ciobanii toți la corlat, și acolo începeam a povesti, până ce ne gonia moș Moise Ciobanul, să ne odihnim, că noaptea-i mică și acū acū, auzim oile sculându-se și scuturându-se....

Dar *celarul!* Ce băcițe frumoase lucrau laptele, la *celar!*

Și iată, în acest timp, că din jos, dinspre apele satului, trece în sus spre munți o turmă de oi.

În fruntea ei, un cioban tânăr și chipeș, cu cojocu-i atârnat pe umeri, și legat sub bărbie, cu o căciulă albă, rotundă, și în mână cu un ciomag ciobănesc. În jurul lui doi dulăi mari, mergeau încet și încrezători, par'că ei ar fi fost stăpânii adevărați. Turma se apropie de noi... În ochii lui Geru, văzui două văpăi, cari-i aprinseră fața și privirile...

— Trec turmele la munte... Trec turmele și Geru a rămas de răsul lumii...

A rămas să-i zică jandarmul că e nebun și să — plece din satul lui...

Și pe unde se duce, pe acolo găsește pe cine să rădă de el și să-l facă nebun: „Uite Geru, uite Geru nebunul“. Că uite scapi de mine. Eu sunt Geru Ciobanu, din Ozana, și mă duc cu oile la munte...

Bâr oiță, bârrr... Că mi-au murit oile, și mi-a dat Dumnezeu altele în loc. Mureșă... Vino Mureșă să-ți dau frunză din palmă.. și tu Bălă să te adap din pumni cu apă de izvoare...

Și tu Oacheșă să te acopăr cu cojocul copiilor, că e ger, și ți-e frig, și să nu moară mielul tău, că e mai frumos, decât toată turma.

Și tu Bucălae că ți-am găsit noatenul sănătos... că s'au îndurat lupii de el, și nu l-au mâncat.

Bâr oiță, bâr...

Și Geru, intră în mijlocul turmei, ca și când ar fi fost a lui... Ciobanii săriră cu toții acolo. Jandarmul, ca să se arate viteaz se repezi și el, și-l trase pe Geru de cămașă, până ce-i rupse mâneca. Geru nu se lăsă mai moale, și-i dădu un pumn în capelă de-i căzu jos. În timpul acesta oile speriate începură a se sprânji pe linia satului, câinii ciobanilor se încăerară cu ai sătenilor, iar cei doi trei măgari, cu stâna în spinare, culegeau cu botul firele de iarbă ori de fân, de prin șanțurile drumului.

Mă dădui jos din docar... Cucoanele se certară cu mine și să răstiră la mine spunându-mi că-s mai nebun decât Geru. Că decât să fi stat în drum și să ascult nebuniile Ciobanului, mai bine plecam la drum, și treceam până acum și pădurea Mănăstirei care este foarte mare și deasă și e destul de târziu. Tovarășul meu, habar n'avea de ce se petrecuse. Se trezi din somn și rămase uluit de ce văzu.

Dădui să mă apropii de jandarm și să-l opresc să lovească pe Geru, care și primise o sdravăna lovitură de pumn în față...

După ce se potoli cearta și bătea, dădui din nou bici cailor

Pe drum, în urma noastră, merge legat de mâini un om necăjit, și în urma lui *autoritatea*. Geru se uită mereu în urmă, iar jandarmul îi dă ghionți, și-l mână înainte.

— Stai, domnule jandarm, nu mă mai bate, că te bate D-zeu. Desleagă-mi mâinile și sloboade-mă, că-mi pleacă turma la munte. Și mă așteaptă Mureșea, să-i întind apă din pumn, și Băla să-i tai frunză de fag...

Mă depărtai mult. Când ajunsei în pripor sus, și mă uitai în urma mea, văzui doi oameni încăerați de moarte, în marginea șoselei... Nebunu se deslegase.....

Din clopotnița din deal, din satul Pietreștilor, s'aude clopotul bisericii, pentru seara Sfintei Serii a Patimilor....

În văzduh plutește o mireasmă de flori, care te amețește, iar în satul din vale, se aprind luminile rând pe rând, ca niște nădejdi noi, pentru o viață nouă.

Iulian Predescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Legendă

Un zeu nebun a zămislit odată
 Din tina rece parodii de zei
 Și i-a nșiral pe marginea ferestrei
 Privind în râs grămada de pigmei...
 ... O clipă doar... și razele de soare
 — Un Prometeu ținut acolo, sus —
 A dăruit păpușilor de tină
 Comoara lui de raze din apus
 Si-a tresărit în fiecare boabă
 Fiorul cald de viață Creatoare...

Dar tina zămislită n'a nșeles
 Că nu i-e dat să urce înspre soare
 Ci, făurind din clipă veacuri grele,
 Au plămădit din carnea lor acum
 Făpturi, pe care le-au pornit să urce
 Calvarul pe acelaș drum...
 ...Și sângerând în pietrele aprinse
 De vâlvătaia soarelui pribeag
 Ei rătăceau nepotoliți, purtându-și
 Necazul, într'un biet toiag...
 ...Spre soarele de aur ochii cată
 Și mâinile spre el și le-au ținut
 Ei cercetează drumul ce-o să-i, poarte
 Să cuceriască soarele aprins.

...Și zeu-a hoholit în râs năprasnic
 Iar la porunca lui s'a prăvălit,
 În împletiri de flacări și de sânge
 În noapte, Prometeul răstignit,
 Și besna grea se coborî pe haos
 Răpind viața boabelor de lut...

De mii de ani povestea se repetă
 Fără sfârșit și fără început...

Gr. Vêja

De prln satele Moldovei
(Aquarelă)
C. Nicolau

„DATINA“

Din războiul României:

In Rezervă

de M. Fontaine

A trecut o săptămână de când suntem pe malul drept al Siretului, în bătaia obuzelor germane. Regimentul meu, mereu în rezervă, răfăcește din bivuaș în bivuaș, din pădure în pădure, după punctele sectorului ce par amenințate. Germanii atacă aproape zilnic: lovituri violente dar localizate, fără unitate, fără avânt. De acum înainte avem impresia că marca ofensivă a lui Mackensen a dat greș; ruperea nu se va face: nu vom fi prăbușiți în Siret, Moldova e scăpată.

Adunând informațiile parțiale ce-mi vin dela Statele Majore vecine, dela camarazii francezi pe cari-i întâlnesc sau dela ofițerii români din regimentul meu, — ajung să-mi dau seamă de cecece s'a petrecut. Folosindu-se de trupele aduse pentru a răspunde ofensivei româno-ruse, pe care bolșevismul o făcuse să dea greș, — Mackensen a voit să arunce în Siret unitățile slăbite și desorganizate pe care le avea în față. Peste tot Rușii s'au lăsat învinși dela prima ciocnire; dar, retragerea lor nu s'a făcut deopotriva de repede pretutindeni. Una câte una, Diviziile române au fost chemate să umple spărturile liniei de bătaie făcute de prăbușirea aliaților lor. De fapt acesta nu a fost un schimb al trupelor, căci armatele rusești s'au răspândit ca un pâluc de vrăbii după o detunătură de pușcă, au dispărut, și când Românii au sosit în zona de luptă, n'au mai găsit pe nimeni.... afară de infanteristul german. Astfel cutare regiment nu găsi, în locul care-i fusese indicat ca linie de foc, decât pe doi bieți coloneli ruși, părăsiți de oamenii lor și rătăciți în păduri.

Acum, cu toată desordinea aceasta nemaiauzită, dușmanul, — nedându-și seamă fără îndoială cât de pricnică îi era situațiunea, — n'a putut să tragă folos din izbânzile sale până la sfârșit. Peste tot el a lăsat timp să intervină armata română bine înarmată, bine echipată, bine instruită, bine pregătită și în plus susținută de o minunată artilerie în curent cu cele mai noi mijloace de luptă. De data aceasta ea era pe picior de egalitate cu cea germană. Încrăzători în ei însiși, având în suflet turbarea pricinuită de noua trădare rusă, acești soldați cari se preparaseră pentru o ofensivă liberatoare, se aruncară în luptă cu un avânt nebun, cu un entusiast patriotism, cu o vitejie vrednică de laudă. Aci, ei aruncară trupelor germane cuvintele pe care noi le spuseseam la Verdun în fața armatelor prințului de coroană: „Pe-aici nu se trece.“

Și pretutindeni unde germanul se găsește în fața Românului, nu mai înaintează. Această revelație neașteptată a unci armate pe care el o cre-

dea nimicită de dezorganizare, de iarnă, de foamete și de boală, dezorientă pe năvălitor, care a luptat cu tot avântul în primele ciocniri cu Rușii, dar care azi nu mai poate face o nouă sforțare cu prea mare zel. Într'o zi el năvălește asupra Mărășeștilor, a doua zi caută să se arunce asupra Panciuului, de fiecare dată tunurile noastre franceze cal. 75, servite de artileria română fac minuni. Și valurile dușmane, dacă reușesc să treacă barajul ucigaș, se lovesc de împotrivirea dârză a infanteristului. Strivit sub avalanșa artilericii germane, el n'a slăbit de loc; el n'a încetat o clipă să pândască apropierea valurilor de asalt ale dușmanului și când acesta se desfășoară, e întâmpinat de întreitul foc al mitralierelor, al aruncătoarelor de granate și al granatelor de mână. Într'o dupămasă învăpăiată, soldații din Batalionul 10 Vânători, aruncându-și hainele, ca să aibă mai multă libertate în mișcări, s'au bătut în cămașă, până la sfârșirea munițiilor lor, ca să respingă pe năvălitori și, în felul lui Roland cel legendar, pe care ni-l arată Victor Hugo în «Micul rege al Galicej».

«Ne mai având «granate» aruncau cu pietre».

În sfârșit ascemnea «poilu» - lui — nostru căruia nu-i place deloc să se lupte ocrotit de adăposturi, de nenumărate ori, ei au sărit din tranșee asupra dușmanului, la baionetă, căci baioneta este arma favorită a soldatului român. Vitejie de admirat firește, însă vai! prea îndrăsneață, și cu atât mai primejdios îndrăsneață, cu cât mica Românie, rămânând singură în fața germanului, prin trădarea mării sale aliata, ar trebui să cruțe forțele sale. Inaltul comandament cu mare greutate poate să țină în frâu ardoarea ofițerilor și a oamenilor cari ar voi să se arunce în contra-atacuri glorioase, dar sterpe, fiindcă nu mai sunt rezerve pentru a întreține o mare ofensivă.

Astfel, oprit brusc, inamicul reinnoiește metoda întrebuintată la Verdun. Acolo, neputând pătrunde la Mort-Homme, nici la Douaumont, el întinsese frontul său de atac în sectorul lui Avocourt. Aici, neizbutind nici la Mărășești, nici la Panciu, el face sforțări mai la nord. Această tactică îl tentează cu atât mai mult, pentru că acolo, între a doua armată română a generalului Gîgorescu și prima, care ține Carpații, se mai găsesc încă Divizii ruse. Dacă Românii nu vor avea destule trupe pentru a reface spărțurile pe care le va produce fiecare din atacurile împotriva Rușilor, cele două armate ale lor vor fi despărțite una de alta, cea dela Sud va fi aruncată în Siret, apoi la mare; drumul ce duce la Iași va fi deschis. Din fericire, între dorință și realizare e o prăpastie: Diviziunile germane care au fost prea încercate din punct de vedere al numărului și al moralului în luptele precedente, nu mai au puterea agresivă din primele zile.

Eu petrec timpul de așteptare și de inacțiune care ne este impus, plimbându-mă fără a mă depărta prea mult de pădurea unde bivuacăm,

Mă duc de obicei la malul Siretului care curge cu repeziciune prin mai multe brațe despărțite printre mari și întinse bancuri de petriș. Un mal râpos de nisip galben îngrămădit, de 150 m. înălțime, se ridică aproape drept în sus pe malul stâng. Malul drept din contră e o mare câmpie de aluviuni, largă de zece kilometri și semănată cu mici păduri. Aci ne-au aruncat germanii și ne domină din cel din urmă lanț al Carpaților, precum și din valea Putnei.

Pe râu, Geniul sfârșește podurile de vase destinate să ușureze comunicațiunea cu partea dinăpoi și la nevoie să mijlocească o trecere repede. Îmi vine nefericita idee să fotografiez lucrările. Sentinelele mă văd, vorbesc în șoaptă și mă lasă să plec, fără să-mi spună nimic. Însă abia făcusem două sute de metri prin răchitișul care mărginește malul râpos al râului, când aud pe cineva alergând în urma mea. E un sergent care mă întrebă cine sunt. Mă legitimez, însă bănuelile sale nu sunt spulberate. El cunoaște bine uniforma franceză cu chipiu roșu, însă boneta pe care o port azi, și pe care n'a văzut-o niciodată, îl neliniștește; și fiindcă deslușirile mele nu-i par convingătoare, la gândul că ași putea prea bine să fiu un spion, mă roagă să-l însoțesc până la celălalt mal, unde mă conduce la un ofițer de geniu, care cu multă amabilitate se scuză de întâmplarea aceasta, apoi îmi lămurește amănuntele lucrărilor sale.

După masă e frumos și liniște: plec să mă plimb călare prin satul Călimănești, ale cărui case, șoproane, curți, gem de refugiații cari și-au îngrămădit pe lângă ei țoalele și covoarele multicolore. Inghemuți lângă mizerabilia lor bogăție, gânditori, făcuți, melancolici, mă privesc cum trec, și poartă'n ochi chinul animalelor urmărite — ce-așteaptă lovitura ultimă. Unele grupuri se nutresc cu singură hrană ce mai au: cu boabe de porumb crud, pe care le-au furat de pe câmpia vecină. Într'un trunchiu de copac scobit și spart, doarme un copil ce-și leagă gâditor un picior. Convoae rusești și românești se încrucșează pe drum, în nouri de praful care-i învăluiesc. În fața bisericei albe, — la care duce un drum scurt, mărginit de arbori stufoși, cu frunzișul boltit, — preotul cu barba lungă și albă, cu potcapul său pe cap, într'un lung patrafir stânjeniu, slujește înaintea unui cosciug deschis, pe care-l inconjură vreo treizeci de oameni.

Las șoseaua și o iau pe drumul de care de curând făcut — care duce la Panciu — către front. Încălecați pe cai fără frâu și neînșeuși, Rușii trec peste câmpii în trap sau în galop — ducând la adăpat caii lor falnici, cu crupe vânjoase. În timp ce infanteria o tulsește de peste tot, artileria care n'a fost încă molipsită de bolșevism, e statornică; și în cea mai mare parte bateriile sunt la posturile lor, conlucrând cu ale noastre. Trăsurile unui regiment sunt ascunse sub stejarii rari ai unci păduri desțelenite, — în apropierea unei baterii lungi de „120“, care se instalează;

și printre ele sunt grupuri de săteni, fugiți din fața dușmanului ce înaintează; stau clae peste grămadă cu bunul și vitele lor nenorocite: aici un porc, acolo o capră și mai departe o vacă istovită. Femeile, frumusele în cea mai mare parte și pline de grația pe care le-o dă vâlul alb ce poartă pe frunte, stau pe trunchiuri de arbori sau pe legăturile cu lucruri, îngândurate, cu corpul aplecat, cu capul răzimat pe mână, cu privirea pierdută, cine știe unde. Ele se gândesc la șubreda lor casă de lemn și de pământ bălăt pe care-a trebuit s'o părăsească, la hambarul în care recolta era adunată în grămezi de aur; și acum sunt flămânde; copiii cer de mâncare; ca să-i hrănească le dau câțiva pumni de boabe de porumb crud. Astă seară ele vor adormi acolo, sub cerul liber, între soldați, cai și căruțe. Dar mâine? Mâine unde vor merge? Nimeni nu le va primi cu bucurie. Când vor mai fi sub un adevărat acoperiș? Colibe din împrejurimi sunt fixate de refugiați, într'atâta, încât nu mai pot să adăpostească pe alții. Iar drumurile de fier sunt prea îndepărtate, încât aceștia nu pot lua trenul, ca să se ducă în regiuni mai puțin aglomerate. Și atunci, ce să facă? Să aștepte. Și fiecare familie a căutat să găsească un copac sub care să se așeze. În pădure, fiecare stejar adăpostește un grup de oameni. Dar, nici pădurea nu mai ajunge să ascundă sub ramurile sale pe toți acești nenorociți. Artileriștii, ca să-și amenajeze locurile pentru tunurile lor, alungă un grup de câțiva nenorociți.

Atunci, aceste epave jalnice pleacă încet pe câmpie în căutarea vreunui tufiș singuratic, în porumbiști. O tânără femeie ținând în brațe un copilăș înfășat, trage după sine două capre; e toată avuția sa. Și ar fi fericită, dacă în noaptea aceasta nu ar veni vreun găinar de rus să i le șterpească.

Un car mînat de țărance se reîntoarce din satul vecin, aducând în găleți mari de lemn, apă peste care au pus frunziș pentru ca să nu plescăie și să nu se verse — din cauza zdruncinăturilor. În livezi, pasc boii artileriei grele, sub supravegherea trîndavă a păzitorilor, prăpădiți de oboseală și de seară.

De acolo sus din munți, Germanii văd toate aceste frământări, toată această mișurare ncincetată. Inșă, spre marea mea mirare, ei nu trag decât foarte rar. Abia ieri ne-au trimis câte-va salve de „105” în bivacuul nostru, care au făcut prea puțin rău, dar mare șgomot. Pe frontul nostru — francez — ei nu sunt atât de îngăduitori.

Inșă cerul se întunecă; eu mă grăbesc, și abia sosesc la cortul meu, că o furtună mare se deslănțuie. Deodată își încep tunurile bubuiturile lor. Cu toate că ploaia vîrghează cu cenușiu tabloul câmpeneșc, în depărtare se văd șrapnelele explodînd. În toate părțile arborilor răspândeți pe câmpic s'aprimd luminile bateriilor noastre. Un fel de dogoreală roșiatică pro-

dușă de ploaie, de nori și de fum, estompează contururile crestelor îndepărtate. Zarva se întinde către dreapta, către sectorul rus, ceiace-i mai pri-mejdios; și penajurile negre ale marilor proiectile pârâitoare germane pătează cerul de partea Moviliței. Incet, încet liniștea revine; tunurile și ploaia, amândouă, îi cruță pe luptători.

Câtă suferință îndură cei de acolo din tranșeele rudimentare, în care au lovit obuzele! Câți suferinzi gem și urlă neridicați dela pământ, sau care sunt sguduși de transportul pe brancarde spre partea din urmă a frontului. Și pe de altă parte, pe câmpia unde eram acum câțeva vreme, câtă durere printre femeile și copiii, fără acoperiș, fără adăpost; ei au fost în prada furtunii și acum n'au decât adierea serii, pentru a-și usca îmbrăcăminte: Un sbârâit de motor vâjă deasupra capetelor noastre. Toată lumea ridică ochii, caută să descopere naționalitatea avionului neposfit. Un subofițer, cu binoclul la ochi observă și strigă: «Un german». De altfel artileria noastră l-a văzut. Una din baterii îl ia în primire: în cerul redevenit albastru, penajurile albe se desfac deodată și se răspândesc încet. Cu privirea urmăresc tirul, fără mare speranță; cu am mai văzut atâtea obuze de «75» risipite zadarnic în felul acesta. Dar deodată răsună un strigăt de veselie în tot câmpul; aparatul inamic se clatină; încet mai întâiu, apoi mai repede, cade, cade aproape de pădurea vecină. Toate fețele se înveselesc, toate gurile comentează. Sub înrăurirea momentului, mica întâmplare fericită e socotită de acești naivi o adevărată victorie. Călăreșii, care s'au grăbit să ia deslușiri, ne-aduc îndată amănuntele capturării aviatorilor germani răniți.

Toși au uifat lupta de după amiază al cărei sfârșit nu se cunoaște, cū toși sunt înveseliți de izbânda pe care au văzut-o cu ochii, și când prânzul e pe sfârșite, în onoarea acestui succes, apar pe masă două sticle de șampanie, de adevărată șampanie franțuzească, de care nu se mai găsește cu niciun preț în aceste locuri și în această epocă! Cum or fi ajuns până aici aceste sticle? N'am putut afla niciodată; dar nu-i nimic! Noi le-am băut în onoarea artileristului român și a tunului francez cari au lovit pe dușman și l-au doborât din înaltul cerului.

Din franțuzește de

I. Coliță

După fân.

Zorile când mișună pe măguri
 Și mijesc pitite sub luceferi,
 Carul cui îl sue juncii teferi
 Pe răcoare și pe rouă 'n măguri?!

Strâns în coarne-i cerul din poene
 Ca izvoru 'ntre mesteceni strâmbi.
 Carul duce ramuri în cărâmbi
 Printre tufe cu miresme de poene.

...Am pocnit din biciu cu șapte plesne
 Să mă latre câinii dela stâni
 Și să văd fugind dela fântâni
 Ciute svelte 'n zori, cu mușchiu pe glesne.

Vulturi duc căderi de apă 'n pliscuri
 Gușa puilor flămânzi s'o imple—
 Simt fântâni svâcnind sub tălpi și 'n tâmple
 Și prin crângi văd soarele 'ntre piscuri..

...Sân aprins căpița sue plină
 Gingiile soarelui s'o sugă—
 Juncii mei mugesc prelung în rugă
 Și toți codri se 'nfioară și se 'nchină...

...Es cirezi de pasări din tufișuri—
 Albi, pe umeri mi-se lasă porumbeii
 Și de atâta cântec șerpui-s blânzi ca mieii...
 Numai rouă și lumină 'n luminășuri

De ai crede cumcă totul e minune,
 Că-i divin hotarul, roua-i apă vie,
 Că vre-un sfânt acuși va trebui să vie—
 Imbrăcat în piele de sălbătăciune.

...Fânul moale 'ndură legănări cu carul.
 Coborînd ca'n basm prin codrii-mi murmur cântul...
 Susur cald de iie balsamată—vântul,
 Murmură și cântă 'n tot hotarul...

Emil Giurgica

DUMITRU CUCU

Într-o zi de primăvară, acum câțiva ani, mă întorsesem acasă de vacanța Paștelor cu acea bucurie de viață copilărească, care așteaptă totdeauna sărbătorile cu un fel de nerăbdare și religiozitate adâncă. Cerul senin ca vioreaua, fără umbră de nor și soarele cari revărsa din belșug căldura tinerească peste câmpurile înverzite, îmi aducea în suflet un dor de ducă nespuse de dulce. Mă simțiam liber și ușor ca cel dintâiu fluture primăvăratec.

Indată însă după Florii vântul cald din răsărit îmbrăcase cerul cu nori cenușii și ploaua de dimineața până seara, ploae mărunță și caldă ca în toamnele mohorâte. Pomii înverziți din ajun, gata să înflorească, își plecau frunțile cucernic, primind de sus mila cerească într-o solemnitate gravă. Se schimbase toată firea. Zumzătul satului încetase. Gospodarii se adunaseră din nou în case unde robotiau alături de femei. Fumul caselor urca alene în sus, resfirându-se în văzduh. Sufletul meu mâhnit își strângea aripile tot așa cum se închideau și florile liliacului din grădini.

Tata stă afară la vatra focului pe un scaun mic și se încălzia. Eu și cu frate-meu Ștefan, celiam în odaia de alături. Nu se auzia nimic afară de țărăitul regulat al ploii care bătea în tabla depe casă și învăluia geamurile într-o bungeneală aducătoare de somn. Mă trudeam să înțeleg ceva din ceia ce celiam, dar simțiam că mă moloșesc, capul îmi atârna greu ca plumbul și o luam din nou dela început. Trebuia să pun capul jos.

După câțva timp de piroteală auzii glasul tatei dela vatră și tresării.

— Ia dă o fugă Grigore, până în grădina de peste drum de vezi nu-i cumva vr'o viță pe acolo. Cu vremea asta, când stă omul pilii în casă, unii dau drumul vitelor în grădinile allora.

Aruncându-mi un surluc în spate și o căciulă în cap, mă repezii în grădină. Aci în fund, în jurul unui prun tânăr, erau strânse trei capre și un țap. Mâncau frunzele și rodeau coaja. Cum mă văzură, o rupseră la fugă peste ogaș, scuturând pomul de rouă. Li roseseră coaja de jur împrejur și-i rupseseră crengile întinzându-se după frunză.

— Era ceva? Mă întâmpină tata dela vatră, întorcând capul.

— Niște capre jupuiseră un prun. Erau trei capre roșii și un țap mare, cu părul lung și negru.

— Nu spuneam eu! Caprele lu Cucu! Par'că ghicisăm. De mă neiculiță, cum nu stă omul în treaba lui, de ce nu le leagă. Și dacă i le duci la obor sau i le omcri, zice că ești rău, avar la suflet.

Rebegit de frig, intrai grăbit în casă și-l lăsați vorbind singur. Afară ploua ca prin silă. În tăcerea grea, mă cufundai din nou în lectura cărții și nu mai știai nimic din ce se petrecea afară. Frate-meu se lupta cu niște socoteli și nu le mai da de rost, încât nici el nu luă samă la vorbele tatii.

Deodată auzii intrând peste prag pe tata, care vorbea răspicat și mânios, ca și cum se certa cu cineva:

— Apoi până când? Iți zice omul odată, de două, de trei ori, dar nu înțelegi ca porcul. Ia mai bine așa: s'o tai și s'o mănânci de Pași! Ce, grădina mea e islaz?

Speriați de această răfuială, eu și cu frate-meu Ștefan alergarăm pe ușe la vatră, întrebându-l într'un glas:

— Ce e? Ce s'a întâmplat tată?

— Ce să fie! Găsiți caprele lui Cucu iar în grădină. De năcaz trăsei cu ciomagul de corn de-asvârlita și-i frânsei piciorul uneia. Căzu acolo jos. Să vină să și-o ia!

Câteș lrei ne așezarăm în jurul focului, plini de ciudă că cineva nu-și ține vilele închise acasă.

— Cucu ăsta crede că dacă el e hoț, noi ceilalți trebuie să ne legăm mâinile și să-i cădem îngenunchi, zise tata scormonind mânios jarul cu un tăciune. Noi îl priveam și-l ascultam în tăcere, dându-i dreptate!

Peste un ceas iacătă și Cucu la scara tinzii cu un ciomag în mână. Era plouat și furios.

— Așa-mi făcuși mă Moșule, îmi frânseși picioarele caprei?

— Ia ascultă mă nepoate, nu ți-am mai spus de atâtea ori să nu le mai lași la mine în grădină? Ce vrei acum?

— Bine mă Moșule, dar treabă-i asta și tomnai mie!

— Mă nepoate pleacă de aci, nu mă mai judeca că-ți dau și ție vro două acuși, acuși. Cine are vile să și le țină, cine nu îi vin eu de hac!

— Aiii!..., mă Moșule, să știi că ți-o fac eu de o să rămâi cu pumnul la inimă! Mă știi cine sunt eu și plecă *bombânind* pe poartă.

Mic de statură, roșu la față și cu mustața neagră răsucită până la ureche, cu căciulă de astragan nallă și țuguiață, lăsată pe frunte până deasupra sprâncenelor, de unde luciau doi ochi ca oțelul. Dumitru Cucu era un hoț vestit în Stignița. Dacă te-ai fi întâlnit cu el

în drum, ziua și ai fi vorbit, se arăta omul lui Dumnezeu, blând și vorbitor ca un călugăr. Noaptea, însă colinda pe la capul pământului de nu-l simția nici pasărea. „Loviturile“ le da cu atâta meșteșug, încât nu știa nimeni nici când a venit și nici de unde.

Stând la foc, tata se posomorî puțin. Li părea rău de ce făcuse. Scuturând capul, cuvântă așa, privind pe coș în sus, ca o ușurare a gândurilor:

— Ce să-i fac! Dacă nu înțelege de voe, mă băgă în belea.

— Și lasă-l naibii tată, o s'o tae și el și ce-i mai mult, adăugă frate-meu Ștefan.

— Ei!.... Voi nu știți că ăsta-i hoț vestit și măcar că mi-i nepot după dalină, îmi poate face mare rău. Și doar nu-l simți, că umblă cu mână moartă la el, te adoarme ca pământul de nu poți să te mai scoli decât după ce pleacă el. Tê jefuește de tot ce ai și nu știi nimic.

— Cum te adoarme cu mână moartă? Întrebarăm noi înspăimântați pe tata, învârlind scaunele la foc spre el.

— Cucu ăsta e vestit prin hoțiile lui de nu-l întrece nici dracul. Să vă spun ce mi s'a întâmplat mie odată cu el.

Când erați voi mai mici aveam patru cai. Li apucasem dela tata și-i țineam și eu pentru nevoi. Ba te mai răpezi călare, ba mai pui la o căruță și dai fuga, calul nu-i ca boul *moloman* de-ți se urăște la drum cu el. De aia țin eu la cai. Și cum vă spun, aveam patru cai. Într'o zi nuși cum se întâmplă că ies din grajd și dau fuga pe poartă. Eu eram la câmp, mamă-ta dusă de acasă. Cum ies caii în drum, o iau spre țină. Nici n'apucaseră ei să intre în holdă și hop! *străjanții* după ei. Li prind ei frumușel și-i duc la primărie, la obor. Ai comunii, primarul, logofătul și șeful de garnizoană, nici mai mult nici mai puțin, când mă întorc eu sara dela câmp, că să dau gloabă. A încercat ea mamă-ta săraca să le arate că nu făcuse nici o stricăciune. Aș nu, *otoritatea* avea pică pe mine. Să scot 40 de franci, câte 10 de cap și să-mi iau caii. Când auzii eu așa, îi lăsai acolo, să-i țină cât or vrea. Știam eu că mult nu-i puteau ține. Dobitoc cu suflet nu era! În seara aia n'am mâncat nimic. Fierbiam în mine de necaz. Dacă venia unul de-ai primăriei la mine, eram în stare să-i rup gâtul. Pe când mă năcăjeam eu așa, mă pomenesc cu câini: Halo! halo! halo!

— Să vezi, zic eu că a venit vreun condicar la mine după *bă-sămac* și ies afară la poartă. Când colo cine era? Cucu!

— Bună seara, Moșule!

— Bună seara nepoate, îi răspund eu decolo amărit.

— Da ce auzii mă Moșule, că-ți luară ai dela primărie caii la obor?.

— Poi cum, mă nepoate! Nu vezi că se țin de capul meu.

— Văzui eu. li legară de stâlpi în poiană și puseră străjanți cu foc pe lângă ei. Zic că li-e frică de Dumneta că le furi caii la noapte.

— Da nici nu mă gândesc. Să-i țină acolo, să vedem îi lasă să moară de foame. Auzi D-la 40 de franci și baremi să fi făcut vre-o stricăciune, du-te vino. Numai ce ieșiră în țarină și-i prinseră gulerațiiășlia. N'o să mă duc până când nu le-or da drumul singuri.

— Mă Moșule, uită-te încoa la mine. Ce-mi dai mie, să-ți aduc eu caii la noapte acasă, să ți-i las cu buzele umflute?!

— Fugi de aci nepoate, crezi că poți. E strajă acolo, nu jucărie, căutai eu să-l potolesc.

— Moșule, eu una îți spun. Mâne dimineață ai caii în grajd. Când or veni ai dela primărie, să-i iei la goană dela poartă, că n'au ce-ți mai face. De mine să nu sufli o vorbă. Ai auzit?.

— Bine nepoate, așa să fie, dar nu cred una ca asta cum te văd și mă vezi.

— Moșule ne-am înțeles și pe urmă om mai vedea.

Ce să fie? Sara am închis poarta cu zbanța pe diunăuntru, am închis grajdul și m'am culcat rupt de oboseală și trudit de necaz. Nu mă mai gândiam la nimic.

Cum o fi făcut și ce o fi dres nu știu, da, a doua zi când m'am deșteptat în zori, am auzit caii nechezând în grajd. Nu-mi credeam urechilor. Am dat fuga, am deschis ușa și i-am văzut pe câteș patru la iesele, fiecare la locul lui, ba încă și cu fân verde dinainte. Poarta închisă cum o lăsasem. Nici câinii nu simțiseră nimic.

— Mă, al dracului mai e Cucu ăsta, par'că umblă cu fermece, așa de ușor a venit, a băgat caii la grajd, a închis, a sărit peste poartă și s'a dus acasă!.

Pela prânz mă pomenesc la poartă cu otoritatea:

— Hoțul, hoțul de Dumitru a furat caii azi noapte. A tăiat ștreangurile!

les eu la drum și unde nu ți-i fac ca albia de porci de rușine... Caii au rupt ștreangurile și au venit singuri acasă de foame.... Dacă nu i-au putut ține, să le fie cel puțin rușine și să nu mai vină la mine.

Au plecat păcăliți, înghițind la noduri seci.

— Dar Cucu, întrebărăm noi, cum a furat caii?.

— Treaba lui, da eu cred că a avut mâna de om mort la el. Cum a scos-o din sân, străjanții au căzut jos, adormiți ca piatra, de punea să-i și omoare....

L-am chemat la săptămâna și i-am dat o oca de rachiu. L-am întrebat și eu cum a făcut, dar nu mi-a răspuns, a închis ochii, a făcut așa un semn cu mâna în sus, cum ar fi spus că „asta-i treaba lui, nu a mea”. Am auzit însă și pe alții că nu lucra cu lucru curat, de aia nu-l prindea nimeni.

— De unde o fi luat el tată, mâna de om mort, șopti cu spaimă frate-meu Ștefan.

— Asta nu trebuie s'o știi, răspunse tata misterios. Nici eu n'am aflat, n'a spus-o Cucu niciodată, că altfel l-ar fi dus la ocnă, dacă îl prindea.

Afară se întunecase. Ploaia cădea încet pătrunzând pământul roditor. O răceală cu miros de iarbă crudă și pământ ud aducea în casă o înfiorare tainică. Eu și cu frate-meu ieșirăm în curte să luăm lemne pentru sobă. Era întuneric besnă de nu vedeai la 2 pași. De frig și poate mai mult de frică, tremuram ca varga și mi se ridica părul măciucă în cap. Am luat lemnele în fugă și am pornit spre casă. Din minte nu putea să-mi iese mâna de om mort a lui Cucu.

— Ce trântiți așa ușa, mă nebunilor, că doar nu dau Turcii peste voi, ne muștră tata după ce intrarăm în casă.

Abia lumina lămpii ne alungă din ochi icoana mâinii uscate și galbene, cu degete supșiri și cu miros de mușgai.

Peste două luni spre toamnă ni se furau trei stupi încărcăți de miere. Cine îi luase și unde îi dusesse nu puteam ști. Nu văzusem și nu auzisem nimic.

— Asta-i plata dela Cucu, zicea tata uitându-se cu jale la scaunul rămas gol la poala mărului. Și o să mai pășim și altele! Hoțul ăsta e în stare să-ți ia pielea boilor, din grajd închis cu nouă lacăte.

Noroc că n'a mai trecut mult și pe când mă aflam la învățătură în târg, sub Nemți, vine într'o zi tata la mine și îmi spune:

— Știi că s'a dus Cucu!

— Ei cum!

— L-au împușcat Nemții. L-a trădat chiar nevasta lui de frică ca să nu mai pașă ceva.

— Dumnezeu să-l ierte, zisei eu.

— Amin! rosti bătrânul, răsufând ușurat și apoi îmi povesti pe larg cum a pedepsit Dumnezeu pe acela care făcuse pe vremuri să tremure o lume întreagă de frica lui.

*La puțul dela Cruce
Q. Simionescu.*

"DATINA"

Răstorul cântăreț

*Parnasul lui e muntele Carpat
Ce'l suie'n zori cu soarele-răsare
Și doina curge'n murmur fermecat
Pe apa ce coboară ca din zare.*

*Căci n'are'n brațe liră de metal
Să bată'n strune inima din sine
Decât răsunătorul său caval
Ce datu-i-l-a codrul, bun frăține.*

*În juru-i nu-s fecioare ca de spumă
Și gureșe ca văile 'n cascadă,
Ci blânde oi în turma ce se'ndrumă
Pe munte ca o pată de zăpadă.*

*Venind în sat cu turma lui de nea
Și iarna de pe munte se coboară,
Apoi din nou suindu-se cu ea
În urmă-i se revarsă primăvară.*

George Boldea

Specific național și tradiție.

Întâmpinări târzii în discuția dintre d-nii Eug. Lovinescu, N. Crainic și M. Ralea

Problema specificului național urmărește cultura noastră, mai ales după războiu, ca o obsesie. Și e firesc lucru ca atunci, când statul a întrunit politic frânturile naționale într'o unitate formală, să se nască și dorința coeziunii psihice cimentată printr'o sumă de trăsături comune ramurilor națiunii și cari să închipuie personalitatea ideală a românismului. Aceasta din urmă nu-și poate certifica dreptul la existență decât pe baza unor însușiri cu adevărat deosebite față de cele ale altor neamuri. Problema specificului național se echivalează astfel cu problema justificării existenței unei națiuni, care nu se poate deslegă în timpul nostru decât prin cultura specifică națională.

Importanța problemei a binemeritat discuțiile, ce s'au dus și se duc în jurul ei. Soluțiile au fost unele foarte ingenioase, altele foarte juste. Argumente din cele mai diverse domenii au servit pentru ilustrarea diferitelor feluri de a vedea, încât spectacolul a devenit foarte interesant. Reluând problema, ținim să aducem câteva precizări și mai ales întâmpinări, în cece privește ciudatul raport pe care vor să-l întemeieze unii între specificul național și tradiție.

Punctul nostru de plecare e în opiniile d-lor Eug. Lovinescu din „Istoria civilizației române moderne”, în răspunsul, la această lucrare, al d-lui Nichifor Crainic: „A doua nealăturare” și într'un comentariu la acest răspuns iscălit de d-l M. R. în „Viața Românească” (Februarie—Martie 1926) „Filosofia culturii cu aplicații românești.”

Remarcăm mai întâiu, că toți scriitorii citați se declară explicit pentru un specific național, pe care-l numesc fie chiar astfel, fie „unitate temperamentală.”

Un consens prin urmare care nu poate produce decât aprobarea oricui. Drumurile se despart însă de îndată ce se pune întrebarea: cum constatăm specificul național și care e rolul lui în formațiunea civilizației și culturii noastre?

D-l Eugen Lovinescu plecând delă existența civilizației noastre moderne își pune problema producerii ei și o rezolvă simplu folosindu-se, conștient sau inconștient, de dialectica tezelor și antitezelor hegeliane. Civilizația noastră este rezultatul victoriei forțelor ideologice revoluționare apusene împotriva forțelor reacționare autohtone. Ciocnirea a dat sinteza: civilizație română modernă.

Rolul specificului național în această luptă e după d-l Eug. Lovinescu subaltern. Principiul sincronismului după care civilizațiile moderne se uniformizează întru câtva, fără ca fiecare din ele să reconstituie drumul evolutiv al formelor cu cari se unifică, ne-a condus și destinul nostru. Cu alte cuvinte, am imitat formulele apusene în mod necesar. „Unitatea noastră temperamentală” se supunea pur și simplu. La început, ea n'a prelucrat deloc ceeace imită. Abia mai apoi, a îndrăsnit să reflecteze critic asupra bagajului ce-i venea gata pregătit.

Prin urmare, în nașterea civilizației române factorul hotărâtor a fost forma apuseană și nu specificul național. El se supunea și cel mult se adaptă.

Acest rol secundar, ce se dă specificului național se datorește la d-l Eug. Lovinescu și lipsei unei tradiții puternice românești. Neavând forme de imitat din

trecutul nostru, ce era să facem altceva, decât să implorăm importul formelor apusene.

Față de aceste afirmări, d-l N. Crainic a luat poziție în mai sus citatul articol. D-sa a contestat cu argumente, pe cari nu le mai repetăm aci, caracterul de principiu al sincronismului și imitația ca lege de formare a civilizației noastre, redând specificului național locul întâi și mai ales întemeindu-l pe tradiție.

Iată însă că d-l M. D. Ralea, distinsul critic sociolog al „Vieții românești” intervine în discuție, se declară de partea d-lui N. Crainic în susținerea specificului național; dar îndată ia o poziție ideologică, pe care noi o considerăm nejustificată. E vorba de raportul întemeiat de d-l M. Ralea între specificul național și tradiție sau după soluția criticului, lipsa de importanță a acestui raport.

Folosind perspectiva strict științifică a pozitivismului sociologic, d-l M. Ralea se mulțumește să constate empiric existența specificului național în actualitate. A-l considera și în trecut este a complica problema. Într'adevăr a socoti tradiția ca bază a specificului național actual, înseamnă să arăți două lucruri: a) că a existat o continuitate în moștenirea spirituală a trecutului nostru, ceace ar fi greu de dovedit prin studii și b) că între epoca noastră și una trecută e o identitate de fond, ceace iarăși n'ar fi ușor de prezentat.

Să ne mărginim deci numai la constatarea empirică a specificului național actual. De altfel soluția ar fi analoagă și cu voluntarismul lui W. Wundt, care nu se interesează în psihologie de legătura unei stări actuale cu alta trecută, ci observă numai cum într'un act sufletesc apare întreaga personalitate umană. Traducând în domeniul nostru cele arătate de Wundt, d-l Ralea ar spune: manifestarea actuală culturală a unui neam e legată de personalitatea lui specifică și trecutul nu poate decât să complice lucrurile. În rezumat, d-l Ralea luptă pentru un specific național dar din considerente de prudență științifică renunță la tradiție.

Deaceea spuneam că poziția aceasta ideologică e ciudată și nu se împacă în niciun caz cu felul logic de a vedea raportul dintre specificul național și tradiție.

Dar să luăm în discuție argumentele d-lui M. D. Ralea.

Mai întâi cele două mai mărunte. N'avem încă studii, cari să arate continuitatea tradiției noastre. Răspunsul nostru e ușor de dat: acesta nu e un motiv ca să nu avem astfel de studii de acum încolo și în orice caz tradiția chiar cercetată cu deamănuntul e un fapt general ce se impune problemii specificului național. În ceace privește apoi dovedirea identității epocii noastre cu una trecută, greutatea nu ni se pare așa de mare, atunci când ne propunem să observăm doar identitatea de structură spirituală, adică existența unui raport constant între factorii sufletești, biologici, cosmologici de atunci și de azi. Fiindcă felul general de a vedea lucrurile din jurul nostru, a rămas o perspectivă permanentă românească până azi. Când d-l C. Rădulescu Motru, scrie „Personalismul energetic” și observă că la baza lui filosofică stă aceeași unitate dintre om și natură, pe care o găsim și în poezia noastră populară mai veche, nu ne aflăm în fața unei identități generale păstrate de tradiție și fundând specificul național? Desigur că da.

Înainte a unei cercetări științifice, care ar determina caracterele noastre naționale, trebuie să ne mulțumim cu trăsături generale ce indică perpetuarea în timp a acestora și prin urmare nu putem să nu admitem tradiția chiar ca dată pentru o problemă de înfățișare științifică.

Și apoi luând în discuție și aplicând perspectiva actualistă a lui Wundt, nu ajungem la rezultatele asemănătoare? Filosofând ieftin asupra timpului și consi-

derându-l un șirag de clipe prezente, putem să gândim existența unui specific național în fiecare moment de timp, diferențiat față de corespondentele structurii spirituale cu cari coexistă. Am avea atunci un lanț de specifice naționale românești deosebit în fiecare verigă de alte lanțuri de specifice străine.

Apropiind tot mai mult intervalele de timp, în cari facem comparația, e imposibil să nu fim îndemnați să credem că la interval, să spunem de 20 de ani, un aspect al specificului național n'are idendități cu cel care l-a precedat.

La observațiile de ordin pur teoretic ale d-lui M. D. Ralea am răspuns la fel ajungând însă la rezultate opuse.

Pe baza întâmpinărilor de mai sus, afirmăm deci că specificul național trebuie legat de tradiție, că el nu poate fi explicat decât ca fiind un produs al ei, un efect care repetă cauza și care se înviorază toluși în atmosfera nouă a fiecărei vremi.

În urmare: Specific național lundat pe tradiție, adică poziția, pentru care „Datina” s'a născut și a luptat totdeauna.

Al. Dima.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Din poezia greacă modernă

SUFLETUL VISULUI

de Aimilia Daphni.

*Tot ce-a sfârșit, se trece ori se stinge,
 Tot ce-și trăește viața-și pier'e'n infinit, —
 Tot ce pe lume-o cli.ă s'a 'nfrățit,
 Grăunte cu grăunte abia 'ncolțit
 Ori frunză lângă frunză, și tremură'n risipă
 Când creanga de podoabă grea se frânge;
 Frânturi de glasuri triste, ciudate, sibilline,
 Ce parcă din adâncuri se 'nfrîpă
 Și greu se smulg s'ajungă pân'la tine :
 Dorinți nepotolite și murmur de suspine
 Și hohote de plâns, innăbușite
 In neguri adormite sub pământ ;
 Oftări ce aleargă'n tremur după vânt
 Și'nsufleșec tăcerea, dând codrului viață,
 Când parcă doruri vii, nepotolite
 Iși caută odihnă și povață
 Prin frunze și prin cuiburi ; sărutul blând, ce prinde
 Din ape'ncet să unduie spre mal,
 Topind în goană fiecare val
 Și blondele nisipuri în brațe le cuprinde,
 Când marea doarme'n larguri cuminte și'njelcapiță ;
 Amestecul de note ce tainic se deșteaptă
 In șopot trist, când luna din zări de vis presară
 Lumini pe-adâncul nopților de vară,
 Și-ți par, când trec în murmur de suspine,
 Fugare tresăriri de violine ;
 Tot ce trăește-o clipă și pier'e ori apune.
 Suspine, ritmuri, glasuri și murmur blând de strune,
 Șoptiri, sbucniri de suflet, ori plâns ce'n infinit
 Se tângue c'un hohot nesfârșit,
 Tot ce trăește'n ape și ochii și-a deschis
 In cuibul dintre frunze, tot ce-a trecut și pier'e
 Ca umbra, ca un sun, ca o părere, —
 E sufletul ce naște de-apururi dinir'un vis.*

În românește de :

Al. Iacobescu.

Tabloul lui Verdi...

Schiță

Primise dela un prieten, când se însurase, un tablou mare, reprezentând pe compozitorul Verdi, în picioare, cu mâinele la spate, cu pălăria „bersagliera” pe cap și cu privirea blândă înrouată de un surâs... Niciodată, însă, nu pricepuse de ce prietenul îi făcuse un asemenea cadou. Că scârția și el două note la vioară, iar nevastă-sa că încropea cu grele sforțări „Valurile Dunării” la pian, acestea nu erau de ajuns pentru a introduce în modestul lor adăpost, un tablou mare cât un perele, reprezentând pe... Verdi. Când îl primiseră, logodnici fiind încă, se priviseră carecum speriați:

— „Ce facem cu el, șerică?”

Logodnica privise și ea pe om și ridicând din umeri, răspunse: „nu știu”.

Să-l pună în pod? să-l dea cadou altora? să-l pună la loterie? — nu se putea, căci s’ar fi supărat dăruitorul, care se afla a fi și un om politic de mâna întâia, în partea locului. Se resemnă, — și îl atârână într’un colț ferit, unde se odihnea și o veche pianină de culoare roșcală, rămășiță dela niște înaintași necunoscuți. Acolo, pianina și cu Verdi își începură traiul lor tihnit, tulburat la rare intervale, de „Valurile Dunării” cântat din ce în ce mai rar... Dela o vreme rostul lor, era să fie șterse de praf și să audă exclamațiile stăpânilor.

— „E, dragă, eram lineri alunți... când...” și stăpâna răspundea:

— „Ce să mai vorbim?!”

Și iar lăcerea se întindea peste colțul muzical.

Totuși, cu vremea, omul prinse o ură, din ce în ce mai mare, împotriva lăcutului tablou al lui Verdi... Și pricina fuse foarte simplă.

Intr’un rând, venise la stăpânul casei, un domn bine îmbrăcat, cu guler tare, manșete lucioase și eșite mult de sub mâneca hainei, cu ghetе lustruite și cu ochi de veveriță. Venise să închee o afacere. Mai înainte de a începe vorba, străinul privise admirativ tabloul, și, cu interes, rău ascuns, întrebuse pe gazdă:

— „De sigur: vreun strămoș al dv?...”

Deodată, omul nu pricepuse, dar urmărind linia privirei musafirlui, ajunse la ochii blajini ai compozitorului și surâzând în silă, răspunse:

— „A! nu!.. *E Verdi...* știți: compozitorul...”

Cu privirea rălăcită dintr’odată, vizitatorul făcu rectificarea:

— „A!.. Da... știu-știu Marele compozitor francez...”

— „Nu: italian...”

— „Da-da: italian... Știu: cel care a scris compoziția aceea... da.. celebră... *Tararabumdera*...”

Și străinul luat o clipă de elanul muzical, făcu, în surdină *sotto-voce*, câteva fapte din celebra arie...

Stăpânul casei, înghițând în silă, cătase cu privirea în altă parte, și cugetase clar: „am să-l urc naibii, în pod...”

Dar, din pricina unei enervări ivite așa, din nimic, de sigur din vasta împărăție a diavolului, cei doi oameni nu se mai înțeleseseră asupra afacerii.

Altădată, fusese altfel...

Un prieten al lui, cu care nu se întâlnise din tinerețe, venise să-l vadă. Se îmbrățișară cu căldură și-și strigară cu emoție:

— „Bine, măi, să nu ne vedem noi de atâta vreme?!...”

Se așezară pe scaune; dar, prevăzând că apropierea de Verdi ar putea să fie iar supărătoare, stătură pe canapeaua dimpolrivă. Vorbiră de multe: cum au absolvit liceul, cum au plecat, cum s’au însurat... Pe urmă, începură să se jeluie asupra vremilor „care nu se mai află” de rele și pline de oameni pe dos...

După un ceas de înfierbântată vorbă, prietenul se sculă de pe scaun și făcu vreo câțiva pași în odae. Gazda cugetă:

— „Numai de nu s’ar agăța de tabloul lui Verdi?..”

Ca și cum acest gând ar fi fost rostit cu glas, prietenul se opri drept în fața lui Verdi și, după ce țâcăni de vreo două ori din limbă, zise cu emoție:

— „E!... Cum trec vremile...”

Stăpânul tabloului nu pricepea....

— „E!... săracu’ conu’ Tănăsache!... Ce vremi!... Ce vremi!...”

Cu mintea oprită de un surâs sarcastic care i-se așezase în cap ca un demon, gazda făcu...

Prietenul urmă, sigur:

— „Bine e măi, — parcă vorbește... Așa era pe când trăia...”

— „Mda... mda...” răspunse omul, ca să zică și el ceva, — să nu i-se supere prietenul, care nu mai isprăvea cu răscolirea amintirilor...

„Conu’ Tănăsache” fusese tatăl gazdei...

„Să tacă sau să spue?” acesta era singurul gând care mai mișca în capul gazdei...

Dădu din cap, privi cu vrăjmășie spre tablou și hotărî să tacă, primind ca Verdi să-i fie tată...

După ce prietenul plecă, — avu cu nevasta o discuție aprinsă:

— „Să-l scoatem, dragă, că ne face de răs... Ba că-i un strămoș, — ba că-i tata, — m’am plictisit...”

— „Lasă-l, dragă, că nu face nici un rău... Stă și el acolo, — umple un părete...”

— „Ba să-l scoți, te rog.... Să nu-l mai văd acolo, că-l rup... Mă face de rușine... Auzi, domnule: alt cadou nu găsea să-mi facă, dobitocul?!...”

De-atunci, Verdi eși cu totul din monotonia în care îl ținea confundat, pianina roșcată din strămoși... Toți cei care veneau în vizită, aveau un cuvânt și pentru Verdi, — unii asemănându-l cu Grigore Alexandrescu, poetul, — alții cu Mac-Mahon, președintele, — fiecare după cunoștințele istorico-artistice ce poseda...

Gazda suferea în tăcere asuprirea și aduna ură în suflet pentru Verdi, care, privea neconținut cu ochi blajini spre desfășurarea vieții din preajma sa.

Toate, până într'o zi când fu să se întâmple o mare catastrofă...

De-o săplămână, casa era valvârtej, din cauza „vederii” care trebuia să aibă loc peste puțin... Pregăteau adică „peșitul nepoșichei”..., fata sorei bărbalului, cu un tânăr plin de viitor... Fuseseră câteva întâlniri preliminare între peșitori, — pianina se redeșeplase sub acordurile valsului „Valurile Dunării” și însuși Verdi fu șters cu băgare de seamă și dat puțin cu gaz, pentru a străluci mai tare.... Cum sunt însă întâmplările în această viață nesigură a oamenilor, târgul întârzia... Planurile croite înainte, se retrăgeau, întristate, spre pustiu neființei...

Și, într'o seară, veni peșitorul, „ca să vorbească între patru ochi” cu gazda. Era un om înalt, cu mustață aspră și cu vârful în sus, cu ghețe scârțiițoare, cu hainele țapene pe trup, și mai ales, cu o privire cercelătoare și rece...

Gazda îl primi cu căldură prefăcută:

— „Ce plăcere ne faceți!...”

Peșitorul:

— „Mai ales, mai ales...”

Și se așezară... sub tabloul lui Verdi...

Vorbirea fu impersonală: despre căsătorie în general, despre vremurile grele, despre stele, despre răutățile oamenilor...

Gazda fierbea, — presimțând rău.

— Numai de n'ar întreba și ăsta de Verdi, că n'o să fie bine,“ așa cugela fără voe, pe când gura spunea alte cuvinte, despre vreme și despre oameni...

Dar ceea ce fu să se întâmple, nimeni nu putu să oprească. Într'o anumită clipă, ochii peșitorului căzură pe tabloul lui Verdi. Stăpânul tabloului gândi: fără îndoială că mă întrebă de tablou!....

Peșitorul, zâmbind silnic, grăi:

— „De sigur, vre'un strămoș?!...“ și arăta cu privirea spre tablou...
Gazda răspunse cu un surâș acru :

— Da' de unde?!...“

Apoi, precipitat, ca pentru a nu mai da nici un răgaz peșitorului :

— „Asta e Verdi, domnule, Verdi... de!... Verdi ăla... care...“

Vorba era din ce în ce mai aspră...

Străinul păru contrariat.

— „Care Verdi?!... Ce verdi?!...“

— „Care? Care?... Cum e posibil să nu ști dumneata pe Verdi...
da... pe Verdi compozitorul... de!... compozitorul celebru...“

Peșitorul cu glas muiat, zise, ca pentru a se desvinovăși :

— „Nu-l cunosc...“

Atunci, toată furia, acumulată împotriva lui Verdi dealungul vremii izbucni :

— „Cum se poate, domnule, să nu ști cine a fost Verdi? Cel care a făcut *Travatore*... și *Trabiată*... Cel cu „*dona e mobilă*“ bucată ceea care o cântă și *minavelele* și copiii“

Și în furia ce-l cuprinse, omul începu să schițeze *furioso*, aria *Do-na...e mo-bi-lă*...

După câteva tacte, se opri, în fața străinului sculat în picioare și rămas cu gura căscată...

Pe urmă, retrăgându-se cu spatele, peșitorul o luă încelșor spre ușă, privind mereu spre tabloul lui Verdi, de la care i se trăgea toată nenorocirea.

Când ajunse la ușă, se răsuci repede pe călcâe, și-o luă la goană înjurând...

Fără să se mai sfătuiască cu nevasta, omul rămas singur cu tabloul, îl smulse din cuiul în care stătea atârnat de ani de zile, îl privi cu ură și vru să-l rupă... Cum însă tabloul rezista cu putere, prietenul nostru îl găuri cu degetul și după ce-l pătrunse, trase cu vrăjmășie o fășie din pânza ceruilă și întărită de vreme...

Tabloul lui Verdi nu mai exista, iar pianina roșcată avea să rămână de acum încolo singură să ducă mai departe nostalgia „Valurilor Dunării...“

Căsătoria nepoatei nu se mai făcu, cu nepoata avu o „explicație“, dar scăpă de tabloul lui Verdi, care, rând pe rând, îi fusese strămoș, rudă și chiar tată.“

Al. Lascarov Moldovanu.

INSEMNĂRI

C. Kiriljescu: 1. Societatea Națiunilor și Școala.

(„Carlea Rom.” Buc. 1927).

2. Invățământul despre „Liga Națiunilor” în școala secundară românească.

În două broșuri cari conțin, prima o conferință, ținută la Cercul profesorilor secundari din București, și a doua un extras din „Revista generală a Învățământului,” d-l C. Kiriljescu prezintă ciitorilor strădaniile înjghebării de la Geneva a Societății Națiunilor întru realizarea păcii viitorului. Pentru atingerea acestui scop S. N. activează pe două căi: în direcția politico militară și în direcția intelectual-etică. Din lectura ziarelor publicul românesc este în parte informat asupra primului punct; în ceea ce privește cooperarea intelectuală, autorul își propune să lămurească cari sunt planurile areopagului de la Geneva. Și d-ș-a este în măsură să cunoască bine chestiunea fiindcă face parte din subcomitetul S. N. care lucrează pentru propagarea prin școală a ideilor de pace.

La noi n'a fost primită cum se cuvenia acțiunea S. N. din cauza minoritarilor cari — după tratate — au apelat la protecția acestui for chiar când se prezentau cu procese nedrepte. Dar comisiunile, ce au avut să judece aceste litigii, s'au pronunțat în favoarea noastră și s'au convins că România e țara care-și respectă angajamentele internaționale.

De asemenea au fost temeri — și unele ziare de la noi au anticipat prea grăbite și insuficient informate — asupra primejdiei pacifiste pe care ne-ar pregăti-o S. N. În realitate însă forul de la Geneva nu intenționează să impicteze asupra individualității naționale a popoarelor și să desarmeze moralmente pe unele pentru a le da în ghiarele răpitorului mai tare.

Țelurile sale sunt de a pregăti generațiile cari cresc supt ochii noștri, în sentimente pacifice, astfel ca să nutrească gânduri mai blânde și în sufletul umanității, la un moment de izbucnire al crizei, să se găsească un depozit de sentimente pe bază cărora să se facă sforțările de împăcare și în chipul acesta să se evite conflictele armate. Prin urmare, în nici un caz, nu este vorba de o educație care să ducă la slăbirea sentimentului național.

Pentru a inculca în mințile fragede aceste idei este chemată în primul rând școala oficială. Mijloacele sunt numeroase: capitole inserate în istorie asupra S. N., broșuri și cărți în biblioteca școlii cari să inițieze pe profesori; lecții speciale, pentru îndrumarea corpului didactic, concursuri interșcolare, fixarea unei zile pentru S. N., cursuri la universități în acest sens, înlesnirea de mijloace pentru membrii corpului didactic spre a urma cursurile la Geneva sau în alte țări. Din manualele de școală să se elimine îndemnul la ură împotriva altor neamuri. „Sugestiunile” comisiei sunt în număr de 12 și „Recomandările” cuprind 22 de puncte; este prin urmare un program de activitate bine precizat care, dacă va fi pus în practică, va isbuli să creieze în cât-va ani atmosfera înțelegerii dintre popoare. Și noi printre cei dintâi, o râvnim, fiindcă după victoria politică a Românilor, ce și-a adunat fiii de pretulindeni, ne rămâne opera de consolidare care nu se poate realiza decât în vremuri liniștite. Această liniște atât de trebuitoare ne-o făgăduiește acțiunea întreprinsă de S. N.

În afară de mobilul național însă, educația în direcția fixată de S. N., pentru școală mai are și o latură fericită din punct de vedere pedagogic, este învățământul actualizat. Cei cari au trăit în preajma elevilor în drum spre adolescență și nu s'au mulțumit la raporturile reci pe cari le stabilește distanța dintre catedră și bănci, cei cari au năzuit să-și înțeleagă și să-și îndrumeze și în afară de orele de curs, au văzut de atâtea ori câte idei greșite se coc în sufletele lor gata de a primi ori ce. Și ce greu este să-și scoți din făgașul rătăcirii! Orele consacrate oficial pentru îndrumarea lor în chestiunile de actualitate sunt o fericită încheiere a paianței de cugetare cetățenească cu care trebuie să plece elevul din școală și pe deasupra satisfacerea curiozității asupra problemelor ideologice la ordinea zilei.

Pentru foloasele acestea mari, ideea S. N. de cooperare intelectuală în școală trebuie îmbrățișată cu toată căldura și realizată cu toată râvna de cei ce au misiunea de îndrumători. Iar pentru alegerea în Comisiunea de la Geneva în persoana d-lui C. Kirilescu ne exprimăm toată bucuria. Țara este reprezentată de unul dintre cei mai eminenți oameni ai școlii; spiritul său strălucit și doct în materie de învățământ va aduce în sfatul de la Geneva îndrumări de bogată lumină.

Const. D. Ionescu.

**Cezar Petrescu, Intunecare — Cartea întâia :
Acolo șezum și plânsem.**

Apariția d-lui Cezar Petrescu în literatura românească a fost salutăată cu entuziasm primită cu multe nădejdi. Și pe drept cuvânt. Schițele adunate mai târziu în volumul „*Scrisorile unui răzeș*” îl situau în lumina unei deosebite originalități: un suflet nou și o nouă exprimare. Volumele cari au urmat au amplificat prima dăruire. La „*Dacia felix*”, din cea dintâi culegere, s'a adăugat „*Căsuța de nisip*”, din „*Drumul cu plopi*”, ca în sfârșit cu cea din urmă colecție de schițe și nuvele „*Omul din vis*” să se prezinte întreg și definitiv format, pentru a prinde în plasa artei sale relicul și reflexele societății românești, din preajma războiului pentru întregire. Cine urmărește cu toată atenția cele trei volume, are gradajul talentului și intuiția unei opere capitale care se vestește. Insușirile de mare scriitor din aceste opere antemergătoare duc la realizarea sintezei superioare și mari din acest roman. Scriitorul este în permanență ascensiune spre atingerea idealității sale. Și, judecând după prima parte a romanului „*Intunecare*”, se pare că s'a ajuns, a intrat cu arta acestei cărți, în desăvârșirea puterilor sale.

Rândurile de mai jos nu pot fi întregi, ele cuprind păreri exprimate asupra unui fragment din operă; ne rezervăm concluziile după tipărirea celorlalte două cărți.

Am avut însă chiar la citirea acestei părți impresiunea că ne aflăm pe un domeniu vast, cu zări fermecătoare, populat de figuri caracteristice. Am avut fiorul pe care îl ai totdeauna când te cufunzi în infimitatea creațiilor adânci și imense cari îți răscolesc sufletul și-ți aruncă mari semne de întrebare. Dela pagină la pagină te întovărășește un suflu de atmosferă nouă și totuși cunoscută, este realitatea pe care ai trăit-o și o ai din nou în fața ochilor, transfigurată prin magia talentului. Ca în toate capodoperile literare, ai viziunea realității printr-o rismă sufletească nouă. S'au distilat elementele reale și s'au reasociat pe o nouă axă, au intrat supt un nou unghiu de viziune. E semnul vădit că poetul are puteri de vrajă artistică. Indiciul acesta de durabilitate și bogată emoțivitate pe care ni-l procură, ne determină la o explicație făcută mai mult din punct de vedere simpatice, la o călduroasă înțelegere.

D-l Cezar Petrescu a fost calificat, de atâtea ori, tradiționalist, discipol al d-lui Sadoveanu, în înțelesul bun al vorbei. Părerile sunt întemeiate. La scriitorul moldovean și-a făcut ucenicia ca marii pictori ai Renașterii cari au învățat meșteșugul frecând culorile măestrului; d-sa a pornit să scrie după ce s'a lăsat încântat de scrisul d-lui Sadoveanu și mai ales după ce l-a priceput. Dar, mai mult decât legătura de învățare, de d-l Sadoveanu îl apropie afinitatea psihică: duișia; aceasta este producția Moldovei. Incepând dela Eminescu și trecând peste câteva culmi: Gârleanu, d-l Sadoveanu, par că ne întărim în convingerea că expresia Românismlui de dincolo de Milcov are acest caracter fundamental. Trăsătura care nu este, prin urmare, exclusiv sadovenistă, ca și în micile producțiuni anterioare; predomină în tot romanul. Eroii aproape toți, cu câteva excepții (h. o. Vesbianu) solicită sufletului cititorului compătimire ori de câte ori se află în crize spirituale.

Dar, prin reluarea unei probleme sociale, tratată în literatura romanului, de Dui-liu Zamfirescu și d-l M. Sadoveanu, în „Venia o moară pe Siret“, d-l C. Petrescu este mai cu seamă un tradiționalist. Pröcesul dezagregării unei clase sociale—preocuparea de căpetenie a romanului—și înlocuirea ei prin alta, transformarea continuă a societății românești, formează tema romanului de față. Și, pentru atingerea acestui scop, scriitorul și-a ales un moment istoric de evoluție, de însemnătatea unui nod: războiul. A încadrat, așadar, aspectul social într-un fapt mai mare, un fenomen politic, cu toate durerile morale și fizice. Întreprindere pe cât de fructuoasă tot pe atât de grea spre a o duce la bun sfârșit. Intocmai cum odinioară D. Zamfirescu își alesese ca punct central al prezentării unei galerii de tipuri și al deslegării unei probleme, războiul pentru independență, d-l C. Petrescu se oprește la războiul pentru întregire. E o continuare cu alte mijloace tehnice a tratării unui proces în curgere. Atât de mult îl interesează schimbarea unei lumi și atât de mult l-a impresionat magistrala compoziție a lui D. Zamfirescu, că îl determină la un schematism asemănător. Urmăriți eroii și le veți găsi o corespondență: Sefrenie Vesbianu—Iănașe Scatiu, Dumitrașcu Raclîș e reprezentantul clasei ruinate, Pavel Vardaru—Milescu. Ca și Milescu, Pavel Vardaru este „pavlagiu, tembcl, nepăsător și totuși brav.“

Am menționat continuitatea în formularea problemei, schematismul construcției personajilor, ca punct de contact cu D. Zamfirescu; am putea să adăugăm unele reminiscente cari îl obsedează fascinant și-l duce la reluări. Astfel este peisagiul în clar de lună și gândurile oamenilor turburați sufletește de măreția naturii, de poezia nefericitului și de enigma existenței. Asemenea lui Comăneșteanu și Baciului Micu, într-un lec din roman, eroii d-lui Cezar Petrescu, fermecați de feceria lunii, trimițându-și privirile în adâncul cerului de noapte învăluit în raze de lumină argintie, schimbă între ei gânduri de înțelegere a veșniciei minuni. Dar câtă deosebire! Tratarea este absolut diferită. Excludem, fără șovăire, altă influență decât aceea a ideii. Apropriere psihică,

comună la milioane de ființe. Ca artă: o nouă formulare. Comăneșteanu filosofează romantic, cel de al doilea, Baciuc Mîcu, raportează ambianța lui pămîntească la cea cerească. La d-l Cezar Petrescu s'a schimbat decorul și oamenii: în loc de întinderea câmpiei; un peisaj marin; în loc de un reflexiv și un om simplu, doi rafinați, unul sentimental, Tanti Laura, admiratoare fără rezerve a poeziei naturii, celălalt, Virgil Proboța, un spirit științist care reduce toată frumusețea și minunile la o explicație savantă. Am luat un exemplu, pentru a dovedi că deși există apropiere, în același timp este și o mare diferență. Într-o cercetare mai analitică și mai întinsă se poate preciza definiții cecece noi numai am schițat.

De altminteri aceste două personaje sunt reprezentative și pentru sufletul scriitorului. În d-sa par că există imbinat două laturi deosebite: *romantism* și *realism*. Scenele cași personagiile răsărite din sufletul său au două înfățișări. De la un peisaj muiat în culori palide, se trece la linia apăsată și brutală a realității în toată nuditatea sa. Pentru verificare mă mărginesc să alătur două crâmpee de pe aceeași pagină.

„Septemvrie veni cu aer palid și nopți clare cum nu mai fuseseră de multe toamne. Soarele învăluia colinele unduioase ale țării cu lumină ca niciodată blîndă, apusurile erau roze ca sideful dinlauntrul scoicilor, iar sus pe mătasea decolorată a înaltului, se topea alb și ireal, câteodată numai o fulguire de nor, câteodată numai o legănare de funigel, dar de atâtea ori risipit, fumul ghiulelelor.

Era coaptă și bună și îndelungă toamna, ca în amintirea bătrînilor. Să pârguie fructele, să rumenească strugurii, să ghiftue hambarele, să duduie morile“...

„Scrisori rătăcite pe drumuri lungi, dela un mort a cărui mână după ce scrisese, era acum în putreziciune când ajungea răvașul. Scrisori unde cu mâini tremurate, copiii își trimiteau sărutul lor inocent, căutând în deșert omul cu pieptul sfărîmat de fier, cu degetele în iarbă, devenit hoit puturos cu larve în globul ochilor. Și cadavre fără nume aruncate deavalma în gropi, cu ceafa pe căpătăie de piatră. Și cușite rezezând brațe cu osul zdrobit. Și batalioane ingenuchind cu capul în piept sub rafale. Carne înveninată pe trupurile încă vii. Pleoape închise pe lumina ochilor opac sleită, dinți încheștați, vine golițe de sânge, carne amestecată cu postav, cu prund, cu rădăcini, cu sfărămături de aramă.

Acesta era războiul?“

Sumarele însemnări de față nu pot să nu sublinieze alte câteva calități: astfel, b. o., este psihologismul d-lui Cezar Petrescu. Mîna sa dibace desface petalele sufletești, fără să strice corola. Se strecoară, pentru a o cerceta și expune, până în amănuntele ei caracteristice. Dar, n'o sfărîmă, nu o tac cu cușitul naturalist și n'o expune brutal cu gestul nud și grosolan. Este atîta discreție și atîta pudoare în această exhibiție de interior psihic. Examenul conținutului de cugete și emoțiuni, examenul personalității nu se face metodic în lungi descrieri monotone. Scriitorul prinde în treacăt siluete, mici gesturi și convorbiri. Personagiile viază prin propria lor vicață și activitate, fără să mai fie puse supț microscopul analizei, fără zugrăvirea lor critică, fără opiniunile creatorului lor. Iată pe Zoe în fața oglinzii cercetându-se o clipă și coborîndu-se în propriul său suflet spre a se pricepe.

„In încăperea largă, cu toate luminile aprinse, printre dulapurile grele cu scînteieri de cristal și metale, femeia plecată spre recele joc al oglinzii își cerceta cu neliniște ochii în care se regăsea străină și nedescifrată. Și alte femei, fără număr, în haine cu flori violete, cu procesiuni de ibiși albaștri și roz, se plecau scormonindu-se din oglindă în oglindă genunile ochilor, dincolo de care se căsca o prăvălire, neputința de a delimita realul de ireal, o spaimă“.

O noutate în literatura picturală românească și pe care acest volum o aduce abundent este poezia mării. Anunțată numai în volumele anterioare, este dusă la perfecțiune în romanul „*Intunecare*“. Pe lângă valoarea de cadru (romanul se petrece parțial la Constanța, la București și la țară) autorul se apropie predilect de zugrăvirea imensității acvatice.

Dacă D. Zamfirescu a colorat un pastel câmpenesc de vis și seninătate, unic în ce s'a scris la noi, d-l Cezar Petrescu cetluște în rostul vorbelor farmecul mării. Dar pictura, deși favorită, nu este utilizată decât la nevoie. E o perfectă echilibrare de elemente. Cum nu abundă analiza psihologică, așa nu se face pictură pentru pictură. Peisagiul apare mai mult strecurat, incidental și nu se răsfață epizodic, cu lungi stăruiri. Este preocuparea asiduă de măsură a d-lui Cezar Petrescu,

Reproducem două pasagii.

„*Peste ape, într'o ceață alburie, luna își înalță discul neobișnuit de apropiat și imens, cu nu știu ce înfățișare glacială și solemnă, de apariție mitologică. Tot astfel se va fi arătat misterioasă lui Ovidiu, exilat între barbarii traci, sgribulit într'un suman mișos, pe țărmul deșert al acestui Pont-Euxin. Și poate tovarășilor lui Iason, navigând pe mări pustii și necunoscute, unde au întâmpinat întâia oară, înainte de adiere, micile corăbioare de scoici ale Argonauților.*

Glasurile terasei amușiră. Numai vioarele mai suspinară lin-lin. Luminița atinse tremurat și lung mâna lui Radu Comșa.”

„*De mare curgea acum o pânză tremurătoare de zale metalice, așternută din răsărit până la picioarele fiecăruia. Dacă s'ar fi mișcat unul din loc, puntea luminoasă ar fi mers cu dânsul peste ape. Astfel, fiecare putea socoti că minunea e nu mai pentru el.*”

Intrelăcra diverselor planuri de mediu dovedește multă virtuozitate. Cu diversitatea de oameni și locuri: la mare, la București, la țară (în Muntenia și Moldova), la Iași. Și apoi în nenumărate case și situații. Peste tot pătrunde și întruchipează cu aceeași putere. Vicața cu toate ascunzăturile ei se descoperă d-lui C. Petrescu cu ușurință. Să punem alături două aspecte: un club rusesc, la Iași, în timpul războiului, care-i ocaziona caracterizarea unui popor întreg și, o scenă de admirabilă naivitate, interoga-torul pe care îl ia Luminița lui Mitiță a Frăsânii a lui Culai Chioariu di pisti vali. Chipul de exteriorizare al oamenilor și comentariile esențiale în marginea prezentării lor, denotă din partea autorului însuși remarcabile. Pe lângă cunoașterea adâncă a sufletelor, relevă și darul de a-i face să vorbească „*cum li-i portul*“. Trunchem, cu părere de rău, citatele, totuși, din puținul pe care îl dăm, se poate vedea această calitate a scriitorului.

Iată o substanțială caracterizare a tipului rusesc:

„... *Oameni străni din altă planetă cu logică și sentimente care scapă înțelgerii curente, cuprinși de-o exasperată sete, după doi ani jumătate de război, să-șiucidă orice tresărire a amintirii despre altă viață, de altădată; amestec de cruzime și de sentimentalism, de brutalitate și delicateță, de viclenie și de candoare, de slugărnice și aroganță, de lașitate și bravură; lume embrionară și inconsistentă, în care sub poșhița și haina occidentală apare enigmatic sufletul Asiei.*”

Reflecțiile creatorului-contemplator asupra croilor săi alternează cu mișcarea vie a dialogului care-i înfățișează direct. Ascultați ce vorbește Luminița cu „*fâncul pământului*“, Mitiță și veți avea impresia frăgezimii sufletesti și a umorului fin, vaporos es-tompat.

- „Și ce cauți tu aici, mă Mitiță?”
- M'o trimăs mămuca.
- Cu ce afacere, Mitiță fiule?
- Să-l chem pe băd'fa Costache.
- Da' băd'fa Costache, cine-i scumpule?
- Ei, că neata parcă nu știi!... I-aici la curți, la giti.
- Și ce să facă băd'fa Costache?
- Ia-n să gie într'o fugă că s'o 'mpuns scroafa.
- Cum se poate, nenorocirea aceasta, Mitiță dragă?
- Poi o tâmplare. Ciasu rău.
- Și cum a fost „tâmplarea“?
- Că-i o istorie întreagă...
- Hai, stîmabile, spune istoria 'ntreagă, dacă voești să ai cel mai frumos fluer din lume“.

Umorul ușor, mai mult un ton șagalnic, și pe alocuri ironia dozată supil, inofensivă, stau în adiacență cu duioșia. Și toate investimântate într'o frază largă, ritmând rezonanțe multiple, ca încăperea unei vioare vechi cu sunete cari răscolesc taințele sufletului.

Datorită nenumăratelor calități trainice, romanul „*Intunecare*“ se ridică la însemnătate deosebită; e de valoarea lui *Ion* al d-lui Rebreanu. Cași acolo avem o lume și o problemă.

Aceste două cărți sunt singurele mari apariții de după războiu. Fără a înceta de a fi universale, prezentând caractere general umane, sunt totodată oglinda orizonturilor, românești și a elementului său etnic dintr'un anumit moment al evoluției sociale.

Const. D. Ionescu.

P. Andrei: Probleme de sociologie. ¹⁾

Într'un articol, pe care-l publicăm în revista aceasta vorbind de „O știință a vremii noastre: sociologia“, închinăm câteva rânduri de încheere sociologiei românești căreia îi prevedeam — de altfel erau destule fapte cari să ne îndreptățescă — un „viitor de aur“. Recenta literatură apărută în acest domeniu ne confirmă așteptările chiar în ceea ce privește numele citate de noi și dela cari nădăjduiam contribuții distinsc. Vorbeam atunci de lucrările, ce ni le-ar putea dăruii d-nii *P. Andrei* și *M. D. Ralea*, cari au făcut într'adevăr să apară în uliunul timp, primul: „*Probleme de sociologie*“, celălalt: „*Contribuții la știința societății*“. Ba mai mult, d-l Andrei anunță un „tratat“, de sociologie generală, al doilea după cel al d-lui *Tr. Brăileanu*.

Ne aflăm prin urmare în plină construcție a unor concepții sociologice românești. E o sociologie românească în sensul încercărilor de a limpezi obiectul și metoda acestei științe față de similarele eforturi din apus, o colaborare a gândirii românești la munca de clădire solidă a sociologiei. Nu însă o sociologie românească în sensul studierii problemelor sociale românești. (În direcția aceasta, d-l *Șt. Zeletin* e un principeps cu toate că activitatea d-sale ni se pare puțin cam riscată înainte de lămurirea însăși a adevăratelor fundamente ale sociologiei științifice).

În această recenzie, voim doar să notăm concepțiunea sociologică a d-lui *P. Andrei* așa cum reiese din cartea „*Probleme de sociologie*“ și în special din articolul „*Problema metodei în sociologie*“.

¹⁾ 1927, editura „Casa Școalelor“

Determinând raportul funcțional dintre metodă și obiect, autorul critică mai întâi monismul metodologic al lui K. Marx și E. Durkheim după care se poate introduce și în științele sociale metoda strict cauzală din științele naturii și conchide pentru un dualism metodologic, un fel obiectiv și subiectiv de cercetare al fenomenelor sociale. Atitudinea, aceasta e creată de concepția despre faptul social a d-lui P. Andrei. Folosind conceptul de relație a lui L. v. Wiese și Max Weber după cari baza societății e o relație între indivizi, ce presupune conținuturi de conștiință individuală, sociologul român observă obiectivarea acestor în instituțiuni. Obiectivismul lui Durkheim vine astfel să completeze psihologismul școlii germane a lui „Beziehungslehre“.

În aspectul ei actual, societatea se prezintă pe deoparte ca o sumă de instituții ce trebuiesc cercetate printr-o metodă de cauzalitate internă lor, pe de alta ea e ceva viu, care se reazimă și se oglindește în individ, factorul determinant creator chiar de societate. Adoptând aci concepția lui G. Tarde, d-l P. Andrei găsește că individul poate produce „invenția“ care se socializează apoi.

În rezumat, am spune că societatea se prezintă cu elemente tipizate, deplin încheiate și cu fermenți de transformări, cari sunt indivizii. De aci alături de o metodă strict sociologică se va întrebuința și una psihologică. Și aceasta cu atât mai mult, cu cât cauzalitatea socială nu e mecanică, ci finală. Indivizii se asociază fiindcă au o voință socială ce vizează anumite scopuri valorificate mai mult decât altele.

Ceace caracterizează concepțiunea sociologică a d-lui P. Andrei e desigur o metodă eclectică, ce se folosește de ultimele rezultate ale științei societății spre a le armoniza într-o unitate.

De altfel aceasta e caracteristica și a altor sociologi români (D. Gusti, M. Ralea). Opera lor sociologică are două momente: unul de critică a teoriilor, altul de asimilare a părților pozitive și de conciliere a lor într-o perspectivă de întreg. Prin această metodă, sociologia noastră se leagă direct de mișcarea ideologică apuseană.

Al. Dima.

N. Cerbulescu: *Dintr'ale neamului românesc.*

Activitatea călătoriească pentru popor a d-lui Căpitan N. Cerbulescu, ne este cunoscută prin numeroasele biblioteci populare înființate prin stăruința sa, în satele din Ardeal și Basarabia mai ales, și prin culegerile de cântece populare patriotice publicate. Mehedințean de obârșie, ne bucură cu atât mai mult, cu cât pe lângă slujba ostășească, cinstește cu prisosință și ogorul literaturii populare.

Recenta sa lucrare: *Dintr'ale neamului românesc*, este o nimerită antologie calendaristică cu un minunat temelie educativ popular.

Într'un volum de aproape 300 pagini, găsim răsfirată pe luni toată istoria poporului nostru, întovărășită de numeroase și instructive sfaturi gospodărești, proverbe și zicători, precum și de o bogată culegere de datini și superstiții populare; presărate pe alocuri cu frumose cântece bătrânești, cu interesante date statistice și cu crâmpie de cuvânt așezat, purtător de sănătoasă îndrumare românească.

Antologia aceasta populară ne înfrățește cu trecutul nostru involburat, ne chiamă la datoria ce o avem — și a cărei nevoie o simțim azi mai mult ca ori când — de a stărni cât mai mult interesul și dragostea de a cetii în popor, dăruindu-i *ale sale dintru ale sale*.

Prin aceste puține rânduri n'am dorit să răsplătim truda autorului, ea va fi răscumpărată prin răspândirea cât mai largă a cărții, prin pătrunderea ei în cât mai multe case sătești, prin împlinirea rostului pentru care a fost chibzuită.

Radu Motrișor.

Din: Revistele streine.

„Nuova Antologia“ și „La Lettura“

(Martie 1927)

(Febr. 1927)

A. France și Italia.

Aduc contribuții pentru identificarea în opera lui A. France „Le Crime de Sylvestre Bonnard“ a elementelor italice pe cari scriitorul francez le-a adunat fie direct în călătoriile sale sau prin intermediul lecturilor.

Asfel „La Lettura“ stabilește drumurile sale în Italia, la Florența și Napoli, cari aveau să-i ajute la alcătuirea romanelor „Le lys rouge“ și „Le Crime de Sylvestre Bonnard“. A vizitat Napoli pentru prima dată în 1906. S'a întors după trei ani și nostalgia locurilor încântătoare l-a chemat pentru ultima oară în 1913. Originalitatea vieții napoletane l-a fermecat în deosebi. Pe de o parte natura: Posillipo, Sorrento, Ischia, pe de alta viața poporului care curge pitoresc în port ori pe străduțele originale și murdare, l-au atras fascinant ca pe Goethe odinioară. Dovada dragostei care l-a apropiat de aceste aspecte ale vieții, sunt paginile în cari le-a zugrăvit.

Cași ceilalți vestiți călători pe țărmul golfului partenopeic: Lamartine, Taine, Dumas, Shelley, Stendhal, Ibsen, A. France s'a lăsat furat de valul omnesc și a trăi în mijlocul lui; de aceea i s'a transfuzat în spirit culoarea locală.

Italia l-a mai chemat și pentru pasiunea de arheolog. Emoționat culegea de pe drumurile ei obiecte și vibra de bucuriile suflului de romanitate sau elenism cari adiau de pe locurile cu vestigii străvechi: Baia, Cuma, lacul Averno, câmpiile Flegrei, locurile unde altădată se ridicau vilele lui Lucullus și Cicero. Visurile dragi cari îi hrăniră sufletul în lungile zile și nopți de lectură în Parisul posomorit al Senci, dobândiau acum realitate în contact cu urmele trecutului, supt lumina fluidă a soarelui meridional. Visul pornit și încheat din filele volumelor de arheologic citite în Parisul cărturăresc se potența cu sângele viziunii reale pe care îl sorbia în mijlocul naturii și poporului napoletan și așa a trecut în descripțiile fermecătoare din paginile cărții: „Le Crime de Sylvestre Bonnard“.

Pentru istoria literară a operei lui A. France aduce informații și „Nuova Antologia“ Într'o notiță a acestei reviste se fac însemnări pentru personagiul din „Le Crime de S. Bonnard“, Michelangelo Polizzi.

Până acum se ajunsese la concluzia că pentru a putea să prezinte Sicilia, France s'a folosit de un articol al lui E. Renan (Vingt jours en Sicile.) În vremea când scria romanul, France nu cunoștea Sicilia și ca să dea coloritul local, s'a servit de cărțile altora. Și-a ales Girgenti ca scenă siciliană și figura lui Raffaele Politi, cunoscut arheolog, pictor și scriitor, care prezentând câteva ciudățenii l-a determinat să-l caricaturizeze în Mich. Polizzi. Trăsăturile transfigurate din roman se recunosc totuși în viața siracuzanului Politi. A fost într'adevăr pictorul cu renume pe care l-a întâlnit și l-a cunoscut A. Dumas și autorul unor scrieri cu subiect de artă sau ghiduri arheologice, de care n'a rămas străin A. France. Exagerând liniile, dându-i atribute de cicerone, făcându-l negustor de vinuri și de obiecte antice, A. France a creat un personaj literar din cel real.

Desigur estetica nu este interesată, ea disprețuște micile amănunte, circumstanțele și efemerul uman, cari sunt numai modalități pentru ajungerea formei definitive; dar, istoria literară pune un deosebit preț pe acest material și ajunge, pe căile sale, să explice ceea ce prima determină numai prin analiza operci.

Const. D. Ionescu

Considerațiuni inutile asupra artei coreografice contemporane.

Mai întâiu să subliniem faptul că e de discutat în ce măsură dansul poate fi o artă. Intrucât descrie linii elegante și figuri frumoase, păstrează și înaltă grația și demnitatea ființei umane, e desigur o artă. Intrucât însă e un mijloc de enervare a sensibilității noastre animalice nu e artă. Ne găsim în cazul coreografiei zilelor acestora.

Pe zi ce trece alte dansuri sunt importate din „apus“. Citeam într'o revistă germană că ultima noutate va fi fiind o jucare pe loc a partenerilor. Nu intenționăm să dăm informații de acest fel cititorilor noștri. Ceeace ne interesează e mentalitatea ce se răsfrânge în aceste manifestări.

La origina lor indiană sau americană veche, dansurile sunt feluri de exprimare ale unor sentimente religioase. Ele fac parte din cultul respectivilor localnici.

Ce rost să aibă importarea lor la noi? Există o idenditate de suflet, de religie? Explicația e desigur ușor de dat, dar extrem de tristă. Epoca marei civilizații contemporane cere o răscolire a animalității noastre.

Răfinărie și primitivism sunt extreme, ce se ating.

Și atunci manifestările către divinitate ale unor oameni, cari oricum și oriunde ar trăi sunt tot semeni de-ai noștri, se batcojoresc în civilizata și demna de respect Europă!

Ne vine să credem că „apusul occidentului“ al lui Spengler e o realitate.

Considerațiile acestea n'au însă intenții pedagogice. Știm că ele vor rămâne inutile. De ce le-am notat? Pentru a ne mântui sufletul.

Dimitrie Sandu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

O troiță lui Tudor Domnul în lunca Padeșului-Mehedinți.

Dacă la chemarea *Datinei* pentru ridicarea unei troițe Domnului Tudor, în mijlocul metrezelor lui, din lunca Padeșului-Mehedinți, au răspuns cu darul lor încă pușini; totuși slăruitoarea credință întru împlinirea acestei sfinte datorii ne va da tăria trebuitoare înfăptuirii ei.

Dintre acești pușini și adânc înțelegători ai *chemării* noastre, unii au însoțit darul lor de indemnătoare și mult simțite cuvinte.

Locul nu ne îngăduie a le da pe toate le iveală, ne mărginim la un crâmpei din scrisoarea D-ncii E. V. Vorvoreanu, directoare a școlii secundare de fete din T-Severin.

Domnule Director,

O troiță în lunca Padeșului, de unde au pornit Dreptatea și Slobozenia, pentru izbăvirea neamului nostru, nu cere multă jertfă, în zilele noastre de mare și zadarnică risipă bănească pentru satisfacerea vanităților omenești.

O troiță Domnului Tudor e cel mai nimerit monument pentru acela care a fost cel mai bun Român.

Troița este semnul credinței așa cum a conceput-o țărănul nostru, semn pe care el —bejenarul vremurilor de bejenie— l-a așezat la răspântii, ca să aibă unde să-și plece capul și genunchii, atunci când nevoile cearcă să-i smulgă nădăjduitoarea credință în calea dreptății!...

Răspund slăruitoarei D-stră chemări, trimițând o zecială din recompensa muncii

mele pe 15 zile —500 lei; și după ce se va înălța strălucind; troița strigătorului Dreptății și Slobozniciei, avem datoria să ne gândim la înălțarea troiței acelor care au pierit în 1917—918, pe întinsul câmp al Severinului..... și „celor zece“ executați de dușman în vremea ocupației germane de acum zece ani, uitați cu desăvârșire, par'c'ar fi trăit acum o mie de ani.....

Fi-vor aceste cuvinte un îndemn pentru cei ce au și pot, pentru cei cari pungile n'au băeri în risipă deșartă și fără rost, pentru cei cari în afara măruntelor socofeli egoiste ale zilei, mai pot avea și socoteli ale sufletului?.....

Așteptăm, în credința neșovăitoare că e o rușinoasă umilință pentru orice român, a mai lăsa văduvită lunca Padeșului de semnul recunoștinței datorate stegarului dreptății și libertății noastre din 1821.

Radu Motrișor.

Primate la redacție :

CĂRȚI

N. Iorga	Viața românească în Ardeal	„Sămănătorul,” Arad
Al. Negură	Fulgi — versuri	Arad. 1927
M. Drumeș	Capcana — schițe	Craiova 1927
I. M. Rașcu	Neliniști — poeme.	București 1927
C. Cehan-Racoviță	În cerdacul casei bătrânești	„Sămănătorul” Arad
Eusebiu R. Roșca	Anuar. Acad. teolog. Andreione.	Sibiu 1927
G. G. Antonescu	Istoria pedagogiei. Doctrinile Fundament.	„Casa Școalelor” Buc.

REVISTE, ZIARE.

<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Cosinzeana</i> : Cluj.
<i>Archivele Oltenei</i> : Craiova.	<i>Viața literară</i> : București.
<i>Țara Noastră</i> : București.	<i>Banatul</i> : Timișoara.
<i>Societatea de mâine</i> : Cluj.	„ <i>Tinerimea Română</i> ” : București
<i>Grafica Română</i> : Craiova.	<i>Universul literar</i> : București.
<i>Cultura Neamului</i> : Cluj.	<i>Graiul Românesc</i> : București
<i>Revista gen. a învățământ.</i> : București.	<i>Răsăritul</i> : București.
<i>Ideia Europeană</i> : București.	<i>Realitatea</i> : Cluj.
<i>L'Europa orientale</i> : Roma-Italia.	<i>Floarea Soarelui</i> : București.
<i>Libertatea</i> : Orăștie.	<i>Glasul Ardealului</i> : Cluj.
<i>Gazeta oficială inspectorat</i> : Timișoara.	<i>Dumineca Poporului</i> : București.
<i>Gândul Nostru</i> : Iași.	<i>Flamura</i> : Craiova.
<i>Orpheus</i> : București.	<i>Gândirea</i> : București.
<i>Clipa</i> : București.	<i>Natura</i> : București.
<i>Convorbiri literare</i> : București.	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>Făt frumos</i> : Suceava.	<i>Cultura poporului</i> : București

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Datină,
„Ești sprijinul vieții noastre-amare,
Ne-ai fost mereu și adăpost și scut
Și-ai fost eternă binecuvântare
Celor întorși cu fața spre trecut”

G. V.

TURNU-SEVERIN